

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

НАВЧАЛЬНО – МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

**ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА
НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ**

ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ, ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ,
ЮРИДИЧНІ ВИЗНАЧЕННЯ, ПРАВИЛА ТА ТЕРМІНИ,
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 074 «АВТОМАТИЗАЦІЯ,
КОМП'ЮТЕРНО-ІНТЕГРОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА
РОБОТОТЕХНІКА»

Київ 2024

УДК347.78

Б 39

Укладач

І.А. Безклубий, д-р юрид. наук, професор

Рецензент Карпунцов В.В., д-р юридичних наук

Відповідальний за випуск Є.В. Перегуда, д-р політ. наук, професор

*Затверджено на засіданні кафедри політичних наук і права,
протокол №7 від 27 березня 2024 року*

Безклубий І.А.

Захист прав інтелектуальної власності на національному та міжнародному рівні. Частина І. Основи, авторське право та суміжні права. Навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 074 «Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка». Київ-Тернопіль: КНУБА, Ф-ОП Шпак В.Б., 2024. 74 с.

Містить тематику та зміст лекцій, плани семінарських занять та рекомендації з їх підготовки, юридичні визначення, правила та терміни, завдання для самостійної роботи, список рекомендованої літератури.

Призначено для студентів спеціальності 074 «Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка».

© КНУБА, 2024

Безклубий І., 2024

ЗМІСТ

Вступ	3
Конспект лекцій, плани практичних занять, самостійні завдання юридичні визначення, література.....	5
Тема 1. Поняття та джерела права інтелектуальної власності	5
Тема 2. Авторське право.....	24
Тема 3. Суміжні права	55

ВСТУП

Метою дисципліни “Захист прав інтелектуальної власності на національному та міжнародному рівні” є набуття знань, умінь, навичок, пов’язаних з основними поняттями інтелектуальної власності, а саме: закласти та сформулювати у здобувачів вищої освіти знання з права інтелектуальної власності, його норм та інститутів, а також дати чітке уявлення щодо місця та ролі ПІВ в системі права в Україні та ЄС; вивчення передумов формування системи права інтелектуальної власності та його розвиток і перспективи; сприяти формуванню громадсько-політичної та правової культури майбутнього юриста.

Компетентності, які формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти

Шифр	Зміст компетентності
Інтегральна компетентність	
ІК	Здатність розв’язувати складні задачі і проблеми автоматизації та комп’ютерно-інтегрованих технологій у професійній діяльності та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності та характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог
Загальні компетентності	
ЗК1	Здатність проведення досліджень на відповідному рівні
ЗК2	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
ЗК4	Здатність працювати в міжнародному контексті
Фахові компетентності	
СК2	Здатність проектувати та впроваджувати високонадійні системи автоматизації та їх прикладне програмне забезпечення, для реалізації функцій управління та опрацювання інформації, здійснювати захист прав інтелектуальної власності на нові проектні та інженерні рішення
СК8	Здатність розробляти функціональну, технічну та інформаційну структуру комп’ютерно-інтегрованих систем управління організаційно-технологічними комплексами із застосуванням мережевих та інформаційних технологій, програмно-технічних керуючих комплексів, промислових контролерів, мехатронних компонентів, робототехнічних пристроїв та засобів людино-машинного інтерфейсу

**Програмні результати навчання, які досягаються в результаті
засвоєння освітньої компоненти**

Шифр	Зміст результату навчання
РН3	Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки, а також критичне осмислення сучасних проблем у сфері автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій для розв'язування складних задач професійної діяльності
РН6	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення професійних проблем і результатів діяльності у сфері автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій, презентації результатів досліджень та інноваційних проектів
РН11	Дотримуватись норм академічної доброчесності, знати основні правові норми щодо захисту інтелектуальної власності, комерціалізації результатів науково-дослідної, винахідницької та проектної діяльності
РН12	Збирати необхідну інформацію, використовуючи науковотехнічну літературу, бази даних та інші джерела, аналізувати і оцінювати її

Формами проведення занять є лекції та практичні заняття, а методом перевірки навчального ефекту можуть бути: обговорення проблемних питань під час занять, тематичне дослідження, контрольна робота, підготовка, представлення та захист есе, індивідуального завдання, тощо.

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ, ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНІ ЗАВДАННЯ, ЮРИДИЧНІ ВИЗНАЧЕННЯ, ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Поняття та джерела права інтелектуальної власності

Лекція 1. Поняття творчої діяльності та права інтелектуальної власності

- 1. Поняття творчої, інтелектуальної діяльності.*
- 2. Співвідношення категорій “власність”, “інтелектуальна власність”, “право власності”, “право інтелектуальної власності”.*
- 3. Поняття права інтелектуальної власності.*
- 4. Становлення системи правової охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності та доктринальні концепції права інтелектуальної власності.*
- 5. Система права інтелектуальної власності.*

1. Відповідно до ст. 41 Конституції України кожна людина має право володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Конституція України гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. За визначенням О. Підпригори, “творчою діяльністю є цілеспрямована інтелектуальна діяльність людини, результатом якої є щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю і суспільно-історичною унікальністю”. Розвиток культури народу зумовлює прагнення людини до нових звершень в різних формах суспільно-корисної діяльності. Сфери мистецтва, науки, техніки приваблюють людину своїми безмежними обріями пошуку незвіданого, цікавого і неповторного. Сучасне життя людини не мислиме без творчої складової і реалізації своїх прав інтелектуальної власності: школяр пише твір на задану тему, а його сестра захищає магістерську роботу; дизайнер реалізує свій задум щодо ландшафтного парку, а архітектор приймає

рішення щодо зовнішнього вигляду й інтер'єру майбутнього будинку; ІТ-спеціаліст працює над алгоритмом кодів для комп'ютерної програми, а фотограф розміщує колекцію фото на веб-сторінці; священник читає проповідь, а диригент оркестру виконує музичний твір; інженер працює над покращенням функціональних особливостей виробу, а астроном в пошуку нових зірок і планет. Подібний змістовний ряд можна продовжувати нескінченно.

Інтелектуальна або творча діяльність – це процес реалізації людиною своїх розумових здібностей, спрямований на досягнення нового результату у сфері мистецтва (живопис, фотографія, скульптура, художні твори тощо), науки (відкриття, сорти рослин, породи тварин, наукові твори тощо) та техніки (винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції, промислові зразки, тощо).

2. Власність — це ставлення людини до матеріальних та нематеріальних благ як до своїх. Власність породжує певні економічні відносини, які регулюються нормами права. Відносини створення, привласнення, набуття, розподілу, володіння, використання, розпорядження, утримання, притримання, охорони, захисту відповідних благ регулюють цивільно-правові норми.

Інтелектуальна власність — це нематеріальне благо, втілене в результаті творчої діяльності людини. В науці представлений досить широкий спектр категоріальної спрямованості інтелектуальної власності: філософська, соціальна, психологічна, математична, економічна, юридична, професійна, кібернетична тощо. Правовій охороні підлягають результати творчої діяльності, які визначені законом об'єктами права інтелектуальної власності.

Право власності — це інститут речового права, змістом якого є сукупність правомочностей власника щодо володіння, користування та розпорядження матеріальним благом (реччю, сукупністю речей тощо).

Право інтелектуальної власності – це система правових норм, що регулюють відносини стосовно створення та використання результатів творчої діяльності (нематеріальних благ), визначених актами цивільного законодавства.

Відповідно до ст. 419 ЦК України право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного. Перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ. Перехід права власності на річ не означає переходу права на об'єкт права інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності на результат творчої діяльності слід відрізнити від права власності на матеріальний носій, в якому втілено певний об'єкт права інтелектуальної власності. Для прикладу, художній твір — об'єкт права інтелектуальної власності, а матеріальним носієм такого твору є книга, в якій він надрукований. Книга — об'єкт права власності.

3. У книзі 4 Цивільного кодексу України право інтелектуальної власності визначається як право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений ЦК та іншими законами. Відповідно до визначення, прийнятого Світовою Організацією Торгівлі (СОТ, англ. *World Trade Organization, WTO* — міжнародна організація, яка почала свою діяльність з 1 січня 1995 року, що визначає універсальні правилами торгівлі між країнами-членами з метою забезпечення максимально спрощених процедур зовнішньо-економічних зв'язків. Україна приєдналася до Угоди про заснування Світовою Організацією Торгівлі 5 лютого 2008 р.), права інтелектуальної власності - це права, що надаються особам на результати їхньої інтелектуальної праці (*creations of their mind*). Право інтелектуальної власності є непорушним. Це значить, що ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом. ***Право інтелектуальної власності – це система правових норм, що регулюють відносини стосовно створення та використання результатів творчої діяльності, визначених актами цивільного законодавства.***

4. Історично виникнення інституту права інтелектуальної власності супроводжували політичні та економічні процеси, які відбувалися в Європі

у XVII-XIX століттях (відхід від феодалізму, буржуазні революції, розвиток мануфактур, початок індустріалізації). Розробки авторських і патентних законів у Франції, Англії, Німеччині відбувались в контексті загальних підходів рецепції римського права (*iura populi Romani*)¹. При розробці німецького авторського права, була взята загальна конструкція захисту права власності, яка послужила аналогом для розуміння прав автора як прав, що належать власнику речі. За аналогією права власності сферу авторських і патентних прав стали називати правом інтелектуальної власності. Така теорія отримала назву *проприєтарної*, на противагу якої, представники теорії *виключних прав*, відстоюють позицію самостійності правової природи прав суб'єктів сфери інтелектуальної діяльності.

Першими міжнародними актами у сфері інтелектуальної власності стали Паризька конвенція про охорону промислової власності (англ. *Paris Convention for the Protection of Industrial Property*) підписана у Парижі 20 березня 1883 р. (дата набрання чинності для України: 25 грудня 1991 р.) та Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (англ. *Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*) підписана 9 вересня 1886 р. у Берні (датою набрання чинності для України є 25 жовтня 1995 року). Відповідно до норм Паризької конвенції про охорону промислової власності встановлено правову охоронну патентів і право пріоритету будь-якої країни-учасниці на території держав інших учасників цієї конвенції. Відомим французьким письменником Віктором Гюго та Міжнародною асоціацією літератури і мистецтва було розроблено текст міжнародного договору, який отримав офіційну назву Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Ця конвенція передбачає охорону авторських прав з моменту створення твору.

З метою заохочення людей до творчої діяльності та для адміністрування Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, а також Паризької конвенції про охорону промислової власності у 1893 було створено Міжнародне бюро з охорони інтелектуальної власності (фр. *Bureaux Internationaux Réunis pour la Protection de la Propriété*

¹У першій книзі Дигестів Юстиніана (*Digesta Iustiniani*) наведено формулу запропоновану Ульпіаном (*Ulpianus*), що відображає суть елементів цього права, яке утворюється з норм публічного та приватного права. Див.: D.1.1.2 The Digest of Iustinian – Translated by Charles Henry Monro – Cambridge At the University Press. 1904. URL: <https://archive.org/details/digestofjustinia01monruoft/page/n8/mode/1up>

Intellectuelle). правонаступником Бюро стала, заснована 14.07.1967 р., Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) (*англ. World Intellectual Property Organization, WIPO; фр. Organisation mondiale de la propriété intellectuelle, OMPI*) — одне зі спеціалізованих агентств ООН, метою якої є заохотити творчу діяльність та забезпечити захист інтелектуальної власності. Структура керівних органів ВОІВ:

- Генеральна Асамблея — членами якої є держави-члени ВОІВ, які також є членами Паризького та/або Бернського союзів;

- Конференція — членами якої є всі держави-члени ВОІВ і Координаційний комітет. Штаб-квартира ВОІВ знаходиться в Женеві. Україна стала членом ВОІВ 12.04.1970 р.

В Україні 14 жовтня 2020 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності» від 16 червня 2020 року № 703-IX, яким визначено повноваження Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ). Кабінет Міністрів України розпорядженням від 13 жовтня 2020 року № 1267-р «Про Національний орган інтелектуальної власності» визначив, що державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) виконує функції Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ). Колегіальними органами Укрпатенту є: Апеляційна палата з розгляду заперечень проти рішень щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності, заяв про визнання прав на об'єкти інтелектуальної власності недійсними повністю або частково, заяв про визнання торговельної марки добре відомою в Україні; Комісія щодо погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави «Україна», до знака для товарів і послуг.

На виконання Закону Укрпатент: приймає заявки на об'єкти промислової власності, проводить їх експертизу, приймає рішення щодо них; приймає й розглядає заявки на державну реєстрацію прав автора на твори науки, літератури і мистецтва, а також на реєстрацію договорів, що стосуються прав авторів на твори, здійснення їх реєстрації; здійснює державну реєстрацію промислових зразків, географічних зазначень, винаходів і корисних моделей, торговельних марок, компонувань; видає свідоцтва та патенти на об'єкти промислової власності, видає свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір; здійснює функції «Національного

відомства» та «Відомства», передбачені Гаазьким і Женевським актами до Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків; Здійснює функції «Національного відомства», передбачені Мадридською угодою про міжнародну реєстрацію знаків та Протоколом до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків; здійснює функції «відомства, що отримує», статус «Міжнародного пошукового органу» та «Органу міжнародної попередньої експертизи» відповідно до Договору про патентну кооперацію; здійснює визнання прав на промисловий зразок недійсними повністю або частково, визнання недійсними прав на винаходи і корисні моделі; здійснює опублікування офіційних відомостей про промислові зразки, торговельні марки, компонування, географічні зазначення, винаходи і корисні моделі в бюлетені «Промислова власність», а з питань охорони авторського права і суміжних прав — в офіційному бюлетені «Авторське право і суміжні права»; веде державні реєстри та надає витяги та виписки; веде базу даних заявок на торговельні марки; здійснення підготовки, атестації та реєстрації представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), веде їх Державний реєстр; здійснює організацію та виконання робіт з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів державної системи правової охорони інтелектуальної власності; здійснює реєстрацію договорів про передачу (ліцензування) прав інтелектуальної власності; здійснює міжнародне співробітництво у сфері правової охорони інтелектуальної власності й представлення інтересів України з питань охорони прав на промислові зразки у Всесвітній організації інтелектуальної власності та інших міжнародних організаціях відповідно до законодавства тощо.

5. Сфера інтелектуальної власності має свій вплив на широкий спектр людської діяльності. Це мистецтво, наука, техніка, сфери культури і спорту, промисловості і сільського господарства, цивільного обороту товарів і послуг та інформаційний простір. Право інтелектуальної власності суб'єктів, що діють в тій чи іншій сфері життєдіяльності, має свої особливості правової охорони. Для класифікації права інтелектуальної власності може бути запропоновано багато критеріїв. Найбільш узагальнено, критерієм для окреслення основних елементів системи права інтелектуальної власності є сфери людської діяльності, особливості

суб'єктного й об'єктного складу та правової охорони результатів інтелектуальної діяльності.

Систему права інтелектуальної власності складають:

- авторське право та суміжні права;*
- патентне право;*
- право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг та комерційну таємницю.*

Лекція 2. Зміст та правове регулювання права інтелектуальної власності

- 1. Суб'єкти прав інтелектуальної власності.*
- 2. Об'єкти права інтелектуальної власності.*
- 3. Зміст права інтелектуальної власності.*
- 4. Підстави виникнення права інтелектуальної власності.*
- 5. Система джерел права інтелектуальної власності.*
- 6. Захист права інтелектуальної власності.*

1. Суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до ЦК України, іншого закону чи договору (ст. 421 ЦК України). Творцем у сфері інтелектуальної діяльності є людина або декілька людей (співавтори). Суб'єктами права інтелектуальної власності, окрім творця результату інтелектуальної діяльності можуть бути інші фізичні або юридичні особи. Так, відповідно до ст. 502 ЦК України суб'єктами права інтелектуальної власності на географічне зазначення є виробники товарів, асоціації споживачів, інші особи, визначені законом.

2. Результати інтелектуальної, творчої діяльності це нематеріальні блага, які є об'єктами цивільних прав. Відповідно до ст. 420 ЦК України до об'єктів права інтелектуальної власності, належать:

- літературні та художні твори;
- комп'ютерні програми;
- компіляції даних (бази даних);
- виконання;
- фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;
- наукові відкриття;
- винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
- компонування напівпровідникових виробів;
- раціоналізаторські пропозиції;
- сорти рослин, породи тварин;
- комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;
- комерційні таємниці.

3. Зміст права інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, обсяг яких визначається ЦК України та іншими законами. Відповідно до ст. 271 ЦК України зміст особистого немайнового права становить можливість фізичної особи вільно, на власний розсуд визначати свою поведінку у сфері свого приватного життя. У ст. 423. ЦК України зазначено, що особистими немайними правами інтелектуальної власності є:

1) право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності;

2) право перешкоджати будь-якому посягання на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності;

3) інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Так, відповідно до ст. 14 Закон України “Про авторське право і суміжні права” автору належать такі особисті немайнові права як: забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом; вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання; вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-

якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора.

Особисті немайнові права інтелектуальної власності належать творцеві об'єкта права інтелектуальної власності. У випадках, передбачених законом, особисті немайнові права інтелектуальної власності можуть належати іншим особам. Особисті немайнові права інтелектуальної власності не залежать від майнових прав інтелектуальної власності та не можуть відчужуватися (передаватися), за винятками, встановленими законом.

Майновими правами інтелектуальної власності є:

- 1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом (див. ст. 424 ЦК України).

Законом можуть бути встановлені винятки та обмеження в майнових правах інтелектуальної власності за умови, що такі обмеження та винятки не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб'єктів цих прав. Майнові права інтелектуальної власності можуть відповідно до закону бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом договору застави та інших зобов'язань, а також використовуватися в інших цивільних відносинах.

Право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам спільно, може здійснюватися за договором між ними. У разі відсутності такого договору право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам, здійснюється спільно. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт. У випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати юридичній або фізичній особі, де або у якої працює працівник. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт,

створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту), належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно, якщо інше не встановлено ЦК України або договором. Особливості здійснення майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, можуть бути встановлені законом. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта. У випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати замовникові. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта та замовникові спільно, якщо інше не встановлено договором або законом.

4. Цивільні права та обов'язки виникають із дій осіб, що передбачені актами цивільного законодавства, а також із дій осіб, що не передбачені цими актами, але за аналогією породжують цивільні права та обов'язки. Відповідно до ст. 11 ЦК України створення літературних, художніх творів, винаходів та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності є підставою виникнення цивільних прав та обов'язків.

Право інтелектуальної власності виникає (набувається) з підстав, встановлених ЦК України, іншим законом чи договором (див. ст. 422 ЦК України). Так, відповідно до Закон України “Про авторське право і суміжні права” право інтелектуальної власності на об'єкти авторського права і суміжних прав виникає з моменту створення твору, а нормами Закону України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, майнові права на такі об'єкти є чинними від дати, наступної за датою їх державної реєстрації. Дата виникнення правової охорони комерційної таємниці може бути визначена договором.

5. ***Основою джерел права інтелектуальної власності є природні, невідчужувані права людини. Зовнішній прояв відповідних прав відображено у приписах, закріплених у нормативних актах.*** Класифікація джерел права інтелектуальної власності може бути здійснена за поділом на основні та додаткові. До основних належать нормативні акти

та міжнародні договори. Додатковими джерелами є судова практика. Наприклад, рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).

Основні джерела структуровані наступним чином:

- основу законодавства сфери права інтелектуальної власності становить Конституція України;

- основним актом цивільного законодавства України є Цивільний кодекс України. Книга 4 ЦК України містить норми щодо: загальних положень про право інтелектуальної власності; права інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (авторське право); права інтелектуальної власності на виконання, фонограму, відеограму та програму (передачу) організації мовлення (суміжні права); права інтелектуальної власності на наукове відкриття; права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок; права інтелектуальної власності на компонування напівпровідникового виробу; права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію; права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин; права інтелектуальної власності на комерційне найменування; права інтелектуальної власності на торговельну марку; права інтелектуальної власності на географічне зазначення; права інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

- акти цивільного законодавства, якими є також інші закони України, які приймаються відповідно до Конституції України та Цивільного Кодексу України і регулюють відносини пов'язані з набуттям, створенням, здійсненням, використанням, охороною прав на окремі об'єкти права інтелектуальної власності (наприклад, Закон України “Про авторське право і суміжні права”, Закон України “Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів”, Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі”, Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” тощо);

- відносини в сфері інтелектуальної власності можуть регулюватись актами Президента України у випадках, встановлених Конституцією України;

- актами цивільного законодавства, якими є також постанови Кабінету Міністрів України (наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права

автора на твір, Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав, Постанова Кабінету Міністрів України Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці). Якщо постанова Кабінету Міністрів України суперечить положенням цього Кодексу або іншому закону, застосовуються відповідні положення цього Кодексу або іншого закону;

- міжнародні договори, які є частиною національного цивільного законодавства України, за умови надання Верховною Радою України згоди на його обов'язковість. Якщо у чинному міжнародному договорі України, укладеному у встановленому законом порядку, містяться інші правила, ніж ті, що встановлені відповідним актом цивільного законодавства, застосовуються правила відповідного міжнародного договору України. Так, міжнародна реєстрація торговельної марки, може бути здійснена відповідно до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків або Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (англ. *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, скорочено *TRIPS* від 15.04.1994 р. додаток 1с до Угоди про заснування світової організації торгівлі) встановлює стандарти для визнання та захисту основних об'єктів інтелектуальної власності (авторське право та суміжні права, торгові знаки, географічні зазначення, промислові зразки, патенти, плани-проекти (топографія) інтегральних мікросхем, захист нерозкритої інформації, контроль антиконкурентних дій у договірних ліцензіях) та умови забезпечення прав інтелектуальної власності (загальні зобов'язання, цивільно-правові та адміністративні процедури та засоби правового захисту, застережні заходи, спеціальні вимоги стосовно заходів на кордоні, кримінальні процедури).

6. У разі порушення права інтелектуальної власності, в тому числі невизнання цього права чи посягання на нього, Законом може бути передбачено застосування норм кримінальної, адміністративної, або цивільної відповідальності. Цивільна відповідальність може бути передбачена законом чи договором. Відповідно до ст.16 ЦК України кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної

власності. Суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про:

1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;

2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорту чи експорту яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;

3) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів;

4) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь;

5) застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;

6) опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення (ст.432 ЦК України)

Практичне заняття 1.

Поняття, зміст та джерела права інтелектуальної власності

Місце інтелектуальної діяльності в сфері суспільних відносин.

Становлення права інтелектуальної власності.

Методи правового регулювання відносин права інтелектуальної власності.

Співвідношення понять “право власності” та “право інтелектуальної власності”.

Система права інтелектуальної власності.

Обсяг прав і обов'язків суб'єктів права інтелектуальної власності.

Поняття та види джерел права інтелектуальної власності.

Національне законодавство в сфері правової охорони результатів інтелектуальної діяльності.

Міжнародний рівень охорони результатів інтелектуальної діяльності.

Універсальні конвенції у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Завдання для самостійної роботи

1. Дослідити:

- місце творчої, інтелектуальної діяльності в процесі життєдіяльності людини;
- співвідношення категорій “власність”, “інтелектуальна власність”, “право власності”, “право інтелектуальної власності”;
- теорії і концепції правової природи права інтелектуальної власності;
- підходи і критерії класифікації системи права інтелектуальної власності;
- підстави виникнення права інтелектуальної власності;
- способи захисту права інтелектуальної власності.

2. Охарактеризувати:

- зміст прав інтелектуальної власності;
- умови надання правової охорони результатів інтелектуальної діяльності;
- загальні засади захисту права інтелектуальної власності;
- систему національного законодавства в сфері інтелектуальної діяльності;
- міжнародний рівень охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

3. Скласти:

- анотацію Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів, Паризької конвенції про охорону промислової власності, Конвенції, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності;
- інформаційну довідку про НОІВ.

Юридичні визначення, правила та терміни

Інтелектуальна або творча діяльність

- процес реалізації людиною своїх розумових здібностей, спрямований на досягнення нового результату у сфері мистецтва (живопис, фотографія, скульптура, художні твори тощо), науки (відкриття, сорти рослин, породи тварин, наукові твори тощо) та техніки (винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції, промислові зразки, тощо).

Власність

- ставлення людини до матеріальних та нематеріальних благ як до своїх.

Інтелектуальна власність

- нематеріальне благо, втілене в результаті творчої діяльності людини.

Право власності

- інститут речового права, змістом якого є сукупність правомочностей власника щодо володіння, користування та розпорядження матеріальним благом (річчю, сукупністю речей тощо).

Право інтелектуальної власності

- система правових норм, що регулюють відносини стосовно створення та використання результатів творчої діяльності (нематеріальних благ), визначених актами цивільного законодавства.

Система права інтелектуальної власності:

- авторське право та суміжні права; патентне право; право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг та комерційну таємницю.

Зміст права інтелектуальної власності:

- становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, обсяг яких визначено законом.

Підстави набуття права інтелектуальної власності

- можуть бути передбачені законом чи договором.

Основа джерел права інтелектуальної власності

- природні, невідчужувані права людини. Зовнішній прояв відповідних прав відображено у приписах, закріплених законом.

Об'єкти права інтелектуальної власності:

- літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми)

організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування напівпровідникових виробів; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.

Суб'єкти права інтелектуальної власності:

- творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші фізичні особи чи юридичні особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до закону чи договору. Творцем у сфері інтелектуальної діяльності є людина або декілька людей (співавтори).

Національний орган інтелектуальної власності (НОІВ)

- державна організація, що входить до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, яка здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності, визначені цим Законом, іншими законами України у сфері інтелектуальної власності, актами Кабінету Міністрів України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та статутом, і має право представляти Україну в міжнародних та регіональних організаціях.

Контрольні запитання

1. Поняття інтелектуальної, творчої діяльності.
2. Поняття інтелектуальної власності
3. Співвідношення понять “результати інтелектуальної діяльності”, “об'єкти права інтелектуальної власності”, “об'єкти цивільного права”.
4. Співвідношення права власності та права інтелектуальної власності.
5. Зміст права інтелектуальної власності.
6. Виникнення інституту права інтелектуальної власності.
7. Історія становлення та розвитку інтелектуальної власності в Україні та Світі.

8. Правова природа прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності.
9. Теорії правової природи прав на результати творчої діяльності (пропріетарна теорія та теорія виключних прав).
10. Критерії поділу системи права інтелектуальної власності на окремі види.
11. Об'єкти права інтелектуальної власності.
12. Суб'єкти права інтелектуальної власності.
13. Зміст права інтелектуальної власності.
14. Правова характеристика особисті немайнових прав інтелектуальної власності.
15. Правова характеристика майнових прав інтелектуальної власності.
16. Здійснення права інтелектуальної власності, що належить кільком особам.
17. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору та на замовлення.
18. Підстави виникнення права інтелектуальної власності.
19. Способи використання об'єкта інтелектуальної власності.
20. Строки чинності прав інтелектуальної власності.
21. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ).
22. Національний орган інтелектуальної власності (НОІВ).
23. Система правових джерел права інтелектуальної власності.
24. Характеристика законодавства України про інтелектуальну власність.
25. Захист права інтелектуальної власності судом.

Література

1. Основи інтелектуальної власності. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 1999. – 578 с.
2. Підопригора О.А., Підопригора О.О. Право інтелектуальної власності України. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 336 с.
3. Інтелектуальна власність в Україні: проблеми теорії і практики: Зб. наук, статей / За ред. Ю. С. Шемшученка, Ю. Л. Бошицького. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. — 424с.

4. Відповідальність у приватному праві : монографія / [І. Безклубий, Н. Кузнєцова, Р. Майданик та ін.] ; за заг. ред. І. Безклубого. – К. : Грамота, 2014 – 416 с.

5. Підпригора О.А. Методологія права інтелектуальної власності в сучасних умовах / О.А. Підпригора // Юридична Україна. – 2003. – № 8. – С. 4-9.

6. Методологія в праві : монографія / [І. Безклубий, І. Гриценко, М. Козюбра та ін.] ; за заг. ред. І. Безклубого. – К. : Грамота, 2017. – 658 с.

7. Право інтелектуальної власності. Академ. курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів / За ред. О.А. Підпригори, О.Д.Святоцького. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: Концерн Видавничий Дім “Ін Юре”, 2004 – 672 с.

8. Шишка Р. Б. Охорона права інтелектуальної власності. Авторсько-правовий аспект. — Харків, 2002. — 368 с.

9. Цибульов П. М., Чеботарьов В. П., Зінов В. Г., Суїні Ю. Управління інтелектуальною власністю: монографія / П.М. Цибульов, В.П. Чеботарьов, В.Г. Зінов, Ю. Суїні. – К., 2005. – 448 с.

10. Право інтелектуальної власності. Академ. курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів / За ред. О.П. Орлюк, О.Д.Святоцького. . – К.: Концерн Видавничий Дім “Ін Юре”, 2007 – 696 с.

11. Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті європейської інтеграції: концептуальні засади : монографія /за науковою редакцією О. П. Орлюк; кол. авторів. – К.: НДІ ІВ НАПрН України, ТОВ «Лазурит – Поліграф», 2010. – 464 с.

12. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): Монографія. – Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2007. – 626 с.

13. Харитонова О. І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності : монографія / О. І. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2011. – 346 с.

14. Право інтелектуальної власності : підруч. / О. І. Харитонова [та ін.] ; за заг. ред. О. І. Харитонової. - Київ : Юрінком Інтер, 2016. - 540 с.

15. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник / О.П.Орлюк (кер. авт. кол.), А.О.Кодинець, Ю.В.Носік та ін.; за ред.

О.П.Орлюк. – К.: Інтерсервіс, 2016. – 382 с.

16. Капіца Ю.М. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути, напрями розвитку / Ю. Кипіца: НАН України, Центр дослідж. інтелект. власн. та трансф. технол. НАН України. – Київ : Академперіодика, 2017. – 664с.

17. Якубівський І.Є. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні : монографія / І.Є. Якубівський. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 522 с.

18. Bainbridge D. I. Intellectual property / David I. Bainbridge. – 9th edition. – Harlow: Longman, 2012. – 1080 p.

19. John Willinsky Copyright's Broken Promise: How to Restore the Law's Ability to Promote the Progress of Science. The MIT Press, 2022 — 386 p.

20. Mirosław Borkowski, Prawo własności intelektualnej, Zarys problematyki. - Wydanie III, znowelizowane, online w pliku PDF, 2022. - 230 s.

21. Ewa Laskowska-Litak, Pojęcie utworu w prawie autorskim. Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, 2022. - 796 s.

22. Zbigniew Okoń. Prawnoautorska ochrona programów komputerowych. Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, 2022. - 680 s.

23. Wioletta Żelazowska Prawo własności przemysłowej. Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, 2022. - 184 s.

24. Joanna Adamczyk, Zgłoszenie znaku towarowego w złej wierze, Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, 2023. - 468 s.

25. Ewelina Szatkowska, Prawo autorskie w praktyce. O prawach twórców i odbiorców utworów Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, 2023. - 416 s.

26. Joanna Sieńczyło-Chlabicz, Prawo własności intelektualnej. Teoria i praktyka. Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, 2021. - 1306 s.

Тема 2. Авторське право

Лекція 3. Основи авторського права

Поняття авторського права.

Виникнення і здійснення авторського права. Презумпція авторства.

Співвідношення понять “об’єкт авторського права” і “матеріальний, електронний (цифровий) об’єкт, в якому втілено (зафіксовано) твір”.

Суб’єкти авторського права.

Об’єкти авторського права.

Об’єкти, що не охороняються авторським правом.

Відповідно до ст.16 Закон України “Про авторське право і суміжні права” виключне майнове право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем. За створення і використання службового твору автору належить авторська винагорода, розмір та порядок виплати якої встановлюються трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем.

1. З 1 січня 2023 р. набув чинності новий Закон України “Про авторське право і суміжні права” від 1 грудня 2022 року([URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855)). В преамбулі цього закону зазначено, що він регулює відносини щодо набуття, здійснення та захисту особистих немайнових та майнових авторських та/або суміжних прав, а також щодо прав особливого роду (*sui generis*), пов’язаних зі сферою авторського права та/або суміжних прав.

Авторське право — це система правових норм, що регулюють особисті немайнові та майнові відносини автора формально вираженого ним твору у сфері літератури, мистецтва або науки та його використання певним способом. Відповідно до ст. 5. Закон України “Про авторське право і суміжні права” авторське право становлять особисті немайнові права автора і майнові права суб’єктів авторського права. Суб’єкт авторського права має право використовувати твір будь-яким способом

(способами), а також виключне право дозволяти або забороняти використання твору іншими особами.

Охорона поширюється лише на форму вираження об'єктів авторського права. Охороні підлягають усі оригінальні твори - оприлюднені та неоприлюднені, завершені та незавершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, а також способу вираження. Частина твору, яка може використовуватися самостійно, зокрема оригінальна назва твору, оригінальний персонаж твору, у разі її використання окремо від твору, у складі якого вона створена, розглядається як твір та охороняється відповідно Закону України "Про авторське право і суміжні права".

2. Статтею 9 Закону "Про авторське право і суміжні права" передбачено, що **авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення, тобто з моменту створення твору**. Твір вважається створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми (письмової, речової, електронної (цифрової) тощо). За відсутності доказів іншого, автором твору вважається фізична особа, ім'я якої, як автора, зазначено у оригіналі або копії твору (**презумпція авторства**). Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація авторського права чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Суб'єкт авторського права для повідомлення про свої майнові права може використовувати **знак охорони авторського права**, що складається з латинської літери "С", обведеної колом - ©, поряд з яким зазначаються ім'я (найменування) суб'єкта майнових прав на твір, рік першого опублікування твору. Якщо твір опубліковано анонімно чи під псевдонімом (крім випадку, якщо псевдонім однозначно ідентифікує автора), видавець твору (його ім'я чи назва (найменування) мають бути зазначені у примірниках твору) вважається представником автора і має право здійснювати майнові права автора до моменту, поки автор такого твору не заявить про своє авторство.

Суб'єкт авторського права для засвідчення належних йому особистих немайнових прав та/або майнових прав на твір (оприлюднений чи неоприлюднений), факту і дати його опублікування, набуття майнових прав на твір на підставі договору або закону може зареєструвати своє авторське право на твір у відповідному державному реєстрі. Кожна із сторін

укладеного договору, що стосується майнових прав на твір, має право зареєструвати договір у відповідному державному реєстрі. Державна реєстрація авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір, здійснюється НОІВ відповідно до затвердженого Установою порядку. Про реєстрацію авторського права на твір НОІВ видається свідоцтво. Про реєстрацію договору, що стосується майнових прав на твір, НОІВ приймає рішення.

3. Авторське право і право власності на матеріальний, електронний (цифровий) об'єкт, в якому втілено (зафіксовано) твір, не залежать одне від одного. Відчуження матеріального, електронного (цифрового) об'єкта, в якому втілено (зафіксовано) твір, не означає передання (відчуження) майнових прав на твір і навпаки. Власникові матеріального об'єкта, в якому втілено оригінал твору образотворчого мистецтва, не дозволяється руйнувати цей об'єкт без попереднього пропонування його авторові твору за ціну, що не перевищує вартості матеріалів, витрачених на його створення. Якщо збереження об'єкта, в якому втілено оригінал твору, є неможливим, власник матеріального об'єкта, в якому виражено оригінал твору, повинен дозволити авторові зробити копію твору у відповідній формі. Автор має право вимагати від власника матеріального об'єкта, в якому втілено оригінал твору образотворчого мистецтва, доступ до свого твору з метою його відтворення (фотографування, виготовлення примірників твору, переробок тощо), за умови що це не порушує законні права та інтереси власника цього об'єкта. Власник матеріального об'єкта, в якому втілено оригінал твору образотворчого мистецтва, не має права відмовити автору в доступі до твору без достатніх підстав. При цьому власник матеріального об'єкта не зобов'язаний здійснювати його доставку авторові (див. ст. 10 Закону України “Про авторське право і суміжні права”).

4. Первинним суб'єктом авторського права є автор твору. Автором є фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір. Ім'я автора визначається як сукупність слів чи знаків, що ідентифікують автора: прізвище та ім'я автора; прізвище, ім'я та по батькові автора; ініціали автора; псевдонім автора; прийнятий автором знак (сукупність знаків) тощо. Псевдонімом є вигадане ім'я, що складається із сукупності слів чи знаків,

символів, обране автором (співавторами) для позначення себе відповідно як автора (співавторів). Суб'єктами майнових авторських прав можуть бути також інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі правочину або закону.

Автори, спільною творчою діяльністю яких створено твір (твір, створений у співавторстві), є співавторами. Якщо твір, створений у співавторстві, становить нерозривне ціле та інше не передбачено договором або Законом України “Про авторське право і суміжні права” то майнові права належать усім співавторам спільно і здійснюються за згодою між ними. Жоден із співавторів не має права без достатніх підстав відмовити іншим співавторам у наданні дозволу на опублікування, на переробку такого твору. Якщо твір, створений у співавторстві, складається з частин, кожна з яких може використовуватися незалежно від інших частин твору та інше не передбачено договором або Законом, кожен співавтор має право здійснювати майнові права щодо створеної ним частини твору відповідно до ст. 47 Закону України “Про авторське право і суміжні права”, за умови що такі дії не завдаватимуть шкоди звичайному використанню такого твору і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси відповідних суб'єктів авторського права. У разі порушення авторського права на твір, створений у співавторстві, кожен співавтор має право звернутися з вимогою про його захист, у тому числі в судовому порядку. Винагорода за використання твору, створеного у співавторстві, у тому числі справедлива винагорода, передбачена частиною третьою ст. 12 Закону України “Про авторське право і суміжні права”, розподіляється між співавторами рівними частками, якщо інше не встановлено договором між ними або Законом.

В залежності від виду результатів творчої діяльності суб'єктний склад авторського права може бути досить різноплановим. Так, авторами аудіовізуального твору є: режисер-постановник; автор (автори) сценарію та/або текстів діалогів; автор спеціально створеного для аудіовізуального твору музичного твору з текстом або без нього; художник-постановник; оператор-постановник. Одна фізична особа може здійснювати декілька видів відповідної творчої діяльності автора аудіовізуального твору.

Суб'єктами права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, є особи, яким, належать майнові права або які мають ліцензійні повноваження на передбачену

частиною першою цієї статті комп'ютерну програму - автори такої комп'ютерної програми, їх спадкоємці, особи, яким автори чи їх спадкоємці передали (відчужили) майнові права на комп'ютерну програму або правомірні користувачі комп'ютерної програми. Договором можуть визначатися інші умови належності права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані відповідними комп'ютерними програмами.

5. Відповідно до ст. 6 Закону України “Про авторське право і суміжні права” *об'єктами авторського права є твори у сфері літератури, мистецтва, науки*, зокрема:

1) літературні твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо) у письмовій, електронній (цифровій) чи іншій формі;

2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;

3) музичні твори з текстом і без тексту;

4) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, музично-світлові шоу, циркові вистави, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;

5) театральні постановки, сценічні переробки творів, зазначених у пункті 1 цієї частини, і обробки нематеріальної культурної спадщини, придатні для сценічного показу;

6) аудіовізуальні твори;

7) тексти перекладів для озвучення (у тому числі дублювання), субтитрування аудіовізуальних творів іншими мовами;

8) твори образотворчого мистецтва;

9) фотографічні твори;

10) твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, художня ковка, ювелірні вироби тощо;

11) твори архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтних утворень;

12) твори художнього дизайну;

13) похідні твори;

14) збірки творів, збірки обробок нематеріальної культурної спадщини, енциклопедії та антології, збірки звичайних даних, інші складені твори, за умови що вони є результатом творчої діяльності за доббором або упорядкуванням змісту;

15) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, будівництва та інших сфер діяльності;

16) комп'ютерні програми;

17) бази даних (компіляції даних), якщо вони за доббором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

18) інші твори. Визначення окремих об'єктів авторського права надано у ст. 1 “Про авторське право і суміжні права”.

6. Не підлягають охороні авторським правом такі об'єкти як: повідомлення про новини або інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації; вираження народної творчості (фольклор); акти органів державної влади, органів місцевого самоврядування, офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного і судового характеру (закони, укази, постанови, рішення, державні стандарти тощо), а також їх проекти та офіційні переклади; державні символи, державні нагороди; державні знаки, емблеми, символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань України, затверджені органами державної влади; символіка територіальних громад України, затверджена відповідними органами місцевого самоврядування; грошові знаки; розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право особливого роду (*sui generis*); аббревіатури; фотографії, що не мають ознак оригінальності (не є фотографічними творами). Проекти офіційних символів і знаків до їх офіційного затвердження, розглядаються як твори образотворчого мистецтва, права на які підлягають охороні. Охорона не поширюється на технології створення та вираження твору, на ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції,

відкриття, навіть якщо вони у творі виражені, описані, пояснені, проілюстровані.

Лекція 4. Зміст авторських прав

Особисті немайнові права.

Майнові права автора.

Право особливого роду (sui generis). Бази даних і комп'ютерні програми як об'єкти охорони авторського права.

Вільне використання творів. Сирітські твори.

Право слідування.

Строки чинності авторських прав. Спадкування майнових прав автора.

1. Особисті немайнові права належать лише автору та не можуть бути передані (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину. Особистими немайновими правами автора є:

1) право вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору, якщо це практично можливо;

2) право забороняти під час будь-якого використання твору згадування свого імені, якщо автор твору бажає залишитися анонімом;

3) право обирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору;

4) право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, у тому числі супроводження твору ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо без згоди автора;

5) право надати назву твору або залишити його без назви;

6) право присвятити твір особі (особам), події або даті (ст. 11 Закону України "Про авторське право і суміжні права").

2. Майнові права на твір автор може передати іншій особі на підставі закону чи правочину. Особа, до якої перейшли майнові права на твір у повному складі або частково, є суб'єктом авторського права у межах набутих прав. Суб'єкт авторського права має право використовувати твір будь-яким способом (способами), а також виключне право дозволяти або забороняти використання твору іншими особами. Способами використання твору є:

- 1) відтворення;
- 2) включення до складеного твору;
- 3) включення до іншого твору, крім складеного твору;
- 4) розповсюдження примірників твору;
- 5) імпорт примірників твору;
- 6) здавання в найм або в позичку примірників твору;
- 7) публічне виконання, публічний показ, публічне демонстрування, публічне сповіщення, інтерактивне надання доступу публіці та інші способи доведення до загального відома публіки;
- 8) переклад;
- 9) переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни твору.

Цей перелік не є вичерпним. Майнові права на твір, можуть бути передані іншій особі повністю (на всі способи використання твору на території всіх держав світу) або частково (на окремі способи використання твору на території всіх держав світу або на окремі способи використання твору на території окремих держав світу, або на всі способи використання твору на території окремих держав світу). При цьому, незалежно від відчуження майнових прав на твір з будь-якою метою використання, автор має право на справедливу винагороду, визначену Законом України "Про авторське право і суміжні права" і Законом України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав". Право на справедливу винагороду належить лише автору, переходить лише до спадкоємців автора і не може бути передано (відчужено) іншим особам.

Майнові права на твір, який включено до складу іншого твору, не обмежуються у зв'язку із створенням та/або використанням такого іншого твору. Якщо примірники твору законним чином введено у цивільний оборот шляхом їх першого продажу в Україні, допускається подальше відчуження

цих примірників без згоди суб'єкта авторського права і без сплати винагороди (вичерпання прав), крім оригіналів творів мистецтва, подальше відчуження яких здійснюється із сплатою винагороди за право слідування відповідно до ст. 30 Закону України "Про авторське право і суміжні права". Дія положень цієї частини не поширюється на інтерактивне надання доступу публіці до твору (ст. 12 Закону України "Про авторське право і суміжні права").

3. *Sui generis* - (з лат. єдиний у своєму роді) вираз означає унікальність правової конструкції, попри схожість ознак з іншими подібними конструкціями. Здійсненню права особливого роду (*sui generis*) відповідно до норм Закону України "Про авторське право і суміжні права" підлягають неоригінальні баз даних і неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою. Бази даних, що не є оригінальними, охороняються правом особливого роду (*sui generis*) відповідно до частин четвертої - шостої статті 21 Закону України "Про авторське право і суміжні права". Неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою (програмами), охороняються правом особливого роду (*sui generis*) відповідно до статті 33 Закону України "Про авторське право і суміжні права".

Виробнику бази даних, крім бази, створеної для систематизації даних, що є публічною інформацією відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації", який зробив якісно та/або кількісно значний внесок в отримання, перевірку чи подання вмісту бази даних, для запобігання вилученню та/або повторному використанню - будь-якому наданню невизначеному колу осіб повного вмісту бази даних або значної її частини у якісному чи кількісному вимірі, на таку базу даних надається право особливого роду (*sui generis*). Право особливого роду (*sui generis*) здійснюється незалежно від того, чи підлягає відповідна база даних охороні авторським правом або іншими правами. Крім того, право особливого роду (*sui generis*) здійснюється незалежно від того, чи підлягає вміст відповідної бази даних охороні авторським правом або іншими правами. Право особливого роду (*sui generis*) може передаватися (відчужуватися) відповідно до законодавства. Охорона баз даних відповідно до права

особливого роду (*sui generis*) не перешкоджає здійсненню прав, які існують щодо вмісту такої бази даних.

Відповідно до ст. 33 Закону України “Про авторське право і суміжні права” неоригінальним об’єктом, згенерованим комп’ютерною програмою, є об’єкт, що відрізняється від існуючих подібних об’єктів та утворений у результаті функціонування комп’ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об’єкта. Твори, створені фізичними особами з використанням комп’ютерних технологій, не вважаються неоригінальними об’єктами, згенерованими комп’ютерною програмою.

У результаті утворення неоригінального об’єкта, згенерованого комп’ютерною програмою, особисті немайнові права не виникають. Обсяг майнових прав суб’єкта права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об’єкт, згенерований комп’ютерною програмою, визначається згідно із ст. 12 Закону України “Про авторське право і суміжні права”. Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об’єкт, згенерований комп’ютерною програмою, виникає внаслідок факту генерування цього об’єкта і починає діяти з моменту його генерування. У разі якщо неоригінальний об’єкт, згенерований комп’ютерною програмою, є результатом використання об’єктів авторського права та/або об’єктів суміжних прав, відповідний суб’єкт користується правом особливого роду (*sui generis*) на такий неоригінальний об’єкт, за умови дотримання ним прав суб’єкта (суб’єктів) авторського права або суміжних прав, твір (твори) або об’єкт (об’єкти) суміжних прав якого зазнав (зазнали) використання у процесі генерування такого неоригінального об’єкта. У разі якщо неоригінальний об’єкт, згенерований комп’ютерною програмою, є результатом використання іншого охоронюваного неоригінального об’єкта, згенерованого комп’ютерною програмою, відповідний суб’єкт користується правом особливого роду (*sui generis*) на цей об’єкт, за умови дотримання ним прав суб’єкта (суб’єктів) на неоригінальний об’єкт, згенерований комп’ютерною програмою, неоригінальний об’єкт якого зазнав використання у процесі генерування нового неоригінального об’єкта. Суб’єкт права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об’єкт, згенерований комп’ютерною програмою, протягом строку дії права особливого роду (*sui generis*) має виключне право надавати іншим особам дозвіл на використання цього об’єкта будь-якими способами на підставі

договору. Дозвіл на використання неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, надається в порядку, передбаченому ст. 50 Закону України "Про авторське право і суміжні права". Право особливого роду (*sui generis*) на об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, може бути відчужено на користь іншої особи в порядку, передбаченому ст. 49 Закону України "Про авторське право і суміжні права". Вільне використання неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, допускається в порядку, передбаченому статтями 22-29 Закону України "Про авторське право і суміжні права". Порухенням права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, що дає підстави для захисту таких прав, у тому числі в судовому порядку, визнаються дії, передбачені ст. 55 Закону України "Про авторське право і суміжні права".

4. Перелік випадків вільного використання творів зазначено в Законі України "Про авторське право і суміжні права", *є вичерпним. Вільне використання творів, тобто без дозволу суб'єктів авторського права, безоплатно та без зазначення імені автора і джерела запозичення* допускається:

1) відтворення твору у зв'язку з демонструванням, налаштуванням або ремонтом обладнання, перевірку функціонування якого неможливо здійснити без використання творів, за умови що таке відтворення та його обсяг відповідають визначеній меті;

2) відтворення твору у вигляді макета, креслення або плану будівлі чи іншої капітальної споруди з метою реконструкції таких будівлі чи іншої капітальної споруди, за умови що таке відтворення та його обсяг відповідають визначеній меті;

3) відтворення творів для забезпечення судового, адміністративного, кримінального провадження, нормотворчої діяльності органів законодавчої, виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, вчинення нотаріальних дій, забезпечення громадської безпеки в обсязі, що відповідає поставленій меті;

4) публічне виконання музичних творів під час офіційних церемоній, організованих органами державної влади та/або органами місцевого

самоврядування, релігійних церемоній, а також поховання в обсязі, що відповідає характеру таких церемоній.

Разом з тим, ***без дозволу суб'єктів авторського права і безоплатно, але із зазначенням імені автора і джерела запозичення***, допускається:

1) використання цитат, включаючи їх переклад з інших мов, з правомірно опублікованих творів, у тому числі статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо це зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору (повідомлення), до якого цитати включаються, із семантичним та/або графічним виділенням меж цитати;

2) відтворення, у тому числі в електронній (цифровій) формі, інтерактивне надання доступу до правомірно опублікованих статей та інших невеликих за обсягом творів, а також уривків з письмових творів, творів образотворчого мистецтва, фотографічних творів, аудіовізуальних творів як ілюстрацій у виданнях, програмах організацій мовлення, звукозаписах чи відеозаписах для забезпечення та реалізації освітнього процесу або з метою наукових досліджень, якщо такі дії не мають самостійного економічного значення, в обсязі, що відповідає визначеній меті, за умови, що: обсяг такого використання відповідає визначеній меті; використання творів здійснюється суб'єктами освітньої або наукової діяльності у місцях, де цими суб'єктами здійснюється освітня або наукова діяльність, або через захищене електронне (цифрове) середовище, до якого забезпечується доступ виключно здобувачам освіти та педагогічним, науково-педагогічним працівникам навчального закладу або працівникам наукової установи;

3) репрографічне відтворення творів, що здійснюється суб'єктами освітньої діяльності для навчальних занять правомірно оприлюднених статей та інших невеликих за обсягом творів, а також уривків з письмових творів з ілюстраціями або без них за умови, що: обсяг такого відтворення відповідає меті, визначеній навчальними заняттями; відтворення твору не має систематичного характеру;

4) відтворення в електронній (цифровій) формі, інтерактивне надання доступу до правомірно оприлюднених статей та інших невеликих за обсягом творів, а також уривків з письмових творів як ілюстрацій для дистанційного навчання, за умови застосування заходів щодо захисту матеріалів дистанційного навчання від незаконного доступу до них;

5) відтворення та розповсюдження у пресі, доведення до загального відома попередньо опублікованих у газетах або журналах статей з поточних економічних, політичних, релігійних та соціальних питань у випадках, коли право на таке відтворення, розповсюдження, доведення до загального відома публіки спеціально не заборонено автором;

6) доведення до загального відома публіки творів, побачених або почутих під час перебігу поточних подій з метою висвітлення таких подій, в обсязі, що відповідає інформаційній меті;

7) відтворення у каталогах творів, виставлених на доступних публіці виставках, аукціонах, ярмарках або у колекціях для висвітлення зазначених заходів, крім використання таких каталогів з комерційною метою;

8) відтворення та доведення до загального відома публіки публічно виголошених промов, звернень, доповідей та інших подібних творів в обсязі, що відповідає визначеній меті;

9) використання правомірно оприлюднених літературних, художніх, музичних та інших творів для створення на їх основі: попури - складеного твору, який є результатом творчого підбору та розташування коротких уривків інших правомірно оприлюднених музичних чи аудіовізуальних творів без завдання шкоди їх охороні, внаслідок чого виникає цілісний об'єкт, частини якого об'єднані творчим задумом автора цього твору; твір у жанрі пародії - твір, що за своїм змістом має комічний, сатиричний характер по відношенню до подій, осіб або до правомірно оприлюдненого твору, його частини, створений у тому числі у результаті творчої переробки такого твору або його частини, та викликає асоціації з подіями, особами, твором або його частиною; твір у жанрі карикатури - твір образотворчого мистецтва, що за своїм змістом має комічний, сатиричний характер або спрямовується на висміювання певних осіб або подій, або може бути творчою переробкою іншого правомірно оприлюдненого твору, у тому числі персонажу твору або імені персонажу твору;

10) створення зображень творів архітектури та образотворчого мистецтва, що постійно розташовані у доступних для громадськості місцях на вулиці, за умови що такі дії не мають самостійного економічного значення;

11) адаптація аудіовізуальних творів шляхом аудіодискрипції (тифлокоментування);

12) відтворення в Державному реєстрі свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір та Державному реєстрі договорів, що стосуються права автора на твір;

13) записування твору в цілях короткострокового користування, здійснюваного організацією мовлення власними засобами та для власних програм організацій мовлення, стосовно якого вона одержала право на публічне сповіщення. При цьому організація мовлення зобов'язана знищити такий запис твору протягом 30 календарних днів після його здійснення, якщо більш тривалий строк письмово не погоджено з суб'єктом авторського права чи не встановлено законом. Такий запис може бути збережено в державних архівних установах у зв'язку з його виключно документальним характером;

14) виготовлення копій творів, що зроблені із законного джерела з метою пошуку тексту і даних, включених до наукових публікацій або пов'язаних з ними, для дослідницьких цілей. Це положення застосовується за умови, що використання творів не було прямо заборонено суб'єктами авторського права відповідним чином, зокрема за допомогою засобів, придатних для зчитування комп'ютером з цифрового контенту, що є доступним у мережі Інтернет.

Без дозволу суб'єктів авторського права та безоплатно, дозволяється здійснювати використання копій твору в доступному форматі для осіб з обмеженими можливостями сприйняття друкованої інформації через інвалідність способами: 1) відтворення, розповсюдження, інтерактивного надання доступу; пересилання електронних копій у мережі виключно особам з обмеженими можливостями сприйняття друкованої інформації через інвалідність по проводах або засобами бездротового зв'язку; 2) перекладу твору з метою виготовлення копій творів у доступному форматі для осіб з обмеженими можливостями сприйняття друкованої інформації через інвалідність; 3) найму примірників (копій) твору у доступному форматі для осіб з обмеженими можливостями сприйняття друкованої інформації через інвалідність; 4) імпорту примірників творів у доступному форматі.

Без дозволу суб'єкта авторського права та безоплатно допускається відтворення, у тому числі репрографічне відтворення твору бібліотеками, музеями з відкритим доступом для відвідувачів, архівами

або організаціями із збереження фондів аудіо-, відеозаписів, за таких умов:

1) у разі, якщо відтворюваним твором є окрема опублікована стаття та інші невеликі за обсягом твори чи уривки з письмових творів (крім комп'ютерної програми чи бази даних), з ілюстраціями або без них, і коли це відтворення здійснюється за запитом фізичних осіб, за умови що: бібліотеки, музеї з відкритим доступом для відвідувачів, архіви або організації із збереження фондів аудіо-, відеозаписів мають достатні підстави вважати, що копія відтвореного твору використовуватиметься з метою навчання, наукового або приватного дослідження; обсяг такого відтворення відповідає визначеній меті; відтворення твору не має систематичного характеру. При цьому бібліотеки, архіви та музеї мають право на відшкодування господарських витрат, пов'язаних із наданням послуг на передбачене цією частиною відтворення твору;

2) у разі, якщо відтворення здійснюється в будь-якому форматі та на будь-якому носії для збереження або заміни загубленого, пошкодженого чи непридатного примірника твору з фонду бібліотек, музеїв з відкритим доступом для відвідувачів, архівів або організацій із збереження фондів аудіо-, відеозаписів, або для відновлення загубленого, пошкодженого чи непридатного оригіналу чи копії твору з фонду аналогічних установ, організацій, надання такого примірника іншій установі чи організації, за умови що виготовлення відповідного примірника іншим шляхом неможливе і примірник виготовляється в обсязі, необхідному для такого збереження.

Без дозволу суб'єктів авторського права на комп'ютерну програму і безоплатно законний користувач комп'ютерної програми має право:

1) виготовити резервну копію, якщо це необхідно для використання цієї комп'ютерної програми;

2) декомпілювати комп'ютерну програму (перетворити її з об'єктного коду у вихідний текст) з метою одержання інформації, необхідної для досягнення її взаємодії з іншою незалежно розробленою комп'ютерною програмою, з дотриманням таких умов: інформація, необхідна для досягнення здатності до взаємодії, раніше не була доступною цій особі з інших джерел; зазначена декомпіляція здійснюється виключно щодо тих

частин комп'ютерної програми, які необхідні для досягнення здатності до взаємодії; інформація, одержана в результаті декомпіляції, може використовуватися лише для досягнення здатності до її взаємодії з іншими програмами, але не може передаватися іншим особам, крім випадків, якщо це необхідно для досягнення здатності до взаємодії з іншими комп'ютерними програмами, а також не може використовуватися для розроблення, виготовлення чи продажу комп'ютерної програми, суттєво подібної за своїм вираженням до декомпільованої комп'ютерної програми, або для вчинення будь-якої іншої дії, що порушує авторське право;

3) спостерігати, вивчати, досліджувати функціонування комп'ютерної програми з метою визначення ідей і принципів, що лежать в її основі, за умови, що це робиться в процесі виконання будь-якої дії із завантаження, показу, функціонування, передачі чи записування в пам'ять (збереження) комп'ютерної програми.

Без дозволу суб'єктів авторського права на цю базу даних та безоплатно законний користувач бази даних, крім випадків вільного використання творів, визначених ст. 22 Закону України "Про авторське право і суміжні права", має право:

1) здійснювати будь-які дії, необхідні для забезпечення доступу до вмісту бази даних та нормального використання цього вмісту з тієї метою, для якої законний користувач правомірно отримав копію бази даних. Якщо законний користувач отримав дозвіл на використання тільки частини бази даних, це положення застосовується тільки до такої частини;

2) відтворювати неелектронні бази даних виключно в особистих цілях або для членів сім'ї цієї особи, за умови що вони не мають самостійного економічного значення;

3) відтворювати бази даних (якщо такі дії не мають самостійного економічного значення) для ілюстрації в освітній або науковій діяльності, за умови: що обсяг такого відтворення відповідає меті освітньої або наукової діяльності; відтворення не має систематичного характеру; зазначення джерела запозичення.

Законний користувач бази даних має право вилучати та/або повторно використовувати для будь-яких цілей незначні у якісному чи кількісному вимірі частини вмісту бази даних без згоди виробника такої бази даних, якщо договором між суб'єктом майнових прав на базу даних і таким

законним користувачем не передбачено інше. Якщо законному користувачу бази даних згідно з умовами використання бази даних дозволено вилучати чи повторно використовувати лише частини бази даних, положення цієї частини застосовується відповідно до такого договору. Щодо неоригінальної бази даних, законний користувач бази даних може без згоди виробника такої бази даних вилучати (постійно або тимчасово переносити весь вміст бази даних або значну її частину на інший носій у будь-який спосіб і в будь-якій формі) чи повторно використовувати значну частину її вмісту у разі:

- 1) вилучення для особистих цілей вмісту неелектронної бази даних;
- 2) вилучення для цілей ілюстрації в освітній або науковій діяльності, за умови зазначення джерела і здійснення цих дій за умов, що вони не мають самостійного економічного значення;
- 3) вилучення та повторного використання для цілей громадської безпеки чи для цілей судового, адміністративного або кримінального провадження.

Не дозволяється багаторазове та систематичне вилучення і повторне використання незначних частин вмісту бази даних, що включає дії, які суперечать нормальному використанню бази даних чи які не виправдано завдають шкоди законним інтересам розробника такої бази даних. Допускаються без дозволу суб'єктів авторського права та безоплатно дії з тимчасового відтворення твору, які мають проміжний або випадковий (додатковий) характер і є невід'ємною складовою частиною технологічного процесу, а також єдина мета яких полягає в тому, щоб сприяти переданню електронної (цифрової) копії твору посередником у мережі між третіми сторонами або правомірному використанню твору. Дії з тимчасового відтворення твору допускаються за умови, що вони не мають самостійного економічного значення.

Без дозволу суб'єктів авторського права та безоплатно допускається приватне копіювання творів (в особистих цілях), ***крім:***

- 1) творів архітектури у формі будівель і споруд, за винятком випадку, створення зображень творів архітектури та образотворчого мистецтва, що постійно розташовані у доступних для громадськості місцях на вулиці, за умови що такі дії не мають самостійного економічного значення;

2) комп'ютерних програм, за винятком випадків, передбачених ст. 25 Закону України “Про авторське право і суміжні права;

3) баз даних, за винятком випадків, передбачених ст. 26 Закону України “Про авторське право і суміжні права”;

4) творів образотворчого мистецтва, за винятком випадків, передбачених ст. 24 Закону України “Про авторське право і суміжні права”.

Сирітський твір – це оприлюднений в Україні твір, щодо якого жоден із суб'єктів майнових прав за результатами ретельного пошуку не ідентифікований, а в разі ідентифікації такого суб'єкта (включаючи об'єкти, оприлюднені анонімно чи під псевдонімом) - його місцезнаходження не встановлене. Дозволяється використання сирітських творів бібліотеками, музеями з відкритим доступом для відвідувачів, архівами або організаціями із збереження фондів аудіо-, відеозаписів способами відтворення з метою оцифрування, індексації, каталогізації, збереження або відновлення копії після вжиття заходів із ідентифікації та належного розшуку авторів, інших суб'єктів авторського права, що не призвели до ідентифікації відповідних суб'єктів авторського права або віднайдення ідентифікованих суб'єктів.

Набути статусу сирітського може оприлюднений на території України:

1) твір, опублікований у книзі, журналі, газеті або інших письмових виданнях, що міститься в колекціях бібліотек, музеїв з відкритим доступом для відвідувачів, в архівах або організаціях із збереження фондів аудіо-, відеозаписів;

2) аудіовізуальний твір, що міститься в колекціях бібліотек, музеїв з відкритим доступом для відвідувачів, в архівах або організаціях із збереження фондів аудіо-, відеозаписів.

Твір, який набув статусу сирітського, втрачає цей статус, а його використання вищезазначеними способами не дозволяється, у встановленому порядку на підставі заяви, яка містить вмотивоване твердження про наявність у заявника майнових прав на твір, зазначений у такій заяві, про підстави виникнення прав у суб'єкта (суб'єктів) авторського права на цей твір та строк їх чинності, а також контактні дані заявника.

5. Право слідування – це невідчужуване право автора на одержання справедливої винагороди, як частки відрахувань від кожного продажу

оригіналу художнього твору (твору графічного чи пластичного мистецтва, такого як малюнок, колаж, картина, рисунок, гравюра, естамп, літографія, скульптура, gobелен, твір з кераміки та скла, фотографічний твір тощо), оригіналу рукопису літературного або музичного твору, наступного за продажем оригіналу, здійсненим автором. Право слідування належить автору, а після його смерті переходить до спадкоємців автора та спадкоємців цих спадкоємців і діє до спливу встановлених статтею 31 цього Закону строків чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір. Продаж оригіналу твору, зазначеного у частині першій цієї статті, вважається наступним продажем такого оригіналу, якщо продаж здійснюється іншим власником, ніж автор такого твору або спадкоємець такого автора. Залежно від ціни наступного продажу без урахування податків розмір справедливої винагороди визначається у відсотках в залежності від ціни продажу. Так, наприклад, для ціни продажу, еквівалентної від 50 євро до 3000 євро включно винагорода складає 6 відсотків., а для ціни продажу вище еквівалентної 500 000 євро. - 0,25 відсотка. При цьому загальний розмір справедливої винагороди за кожний наступний продаж одного оригіналу твору, зазначеного у частині першій цієї статті, що йде за першим його відчуженням, не може перевищувати суму, еквівалентну 12 500 євро.

Сплата справедливої винагороди за право слідування не здійснюється, якщо:

1) наступний продаж оригіналу твору, зазначеного у частині першій цієї статті, та його придбання здійснюються фізичними особами без участі осіб, що здійснюють торгівлю твором, зазначеним у частині першій цієї статті, крім випадків, коли їх відчуження (наступний продаж) здійснюється внаслідок публічної пропозиції наступного продажу за допомогою мережі Інтернет (через соціальні мережі, Інтернет-форуми, групи, платформи онлайн-оголошень, торгові майданчики, маркетплейси, торги, тендери тощо);

2) ціна наступного продажу оригіналу твору, зазначеного у частині першій цієї статті, складає суму, яка не перевищує еквівалент 50 євро.

У разі наступного продажу оригіналу твору через аукціони, галереї, салони, крамниці тощо, обов'язок щодо сплати автору (спадкоємцям автора) справедливої винагороди за право слідування покладено на осіб, що

здійснюють торгівлю творами мистецтва. Особи, які здійснюють наступний продаж (публічну пропозицію) оригіналу твору, зобов'язані повідомляти організацію колективного управління, акредитовану у сфері обов'язкового колективного управління.

6. Авторське право на твір є чинним з моменту створення твору. ***Особисті немайнові права автора охороняються безстроково. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через 70 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора,*** Проте, для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через 70 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком, в якому твір було оприлюднено. Якщо взятий автором псевдонім не викликає сумніву щодо особи автора або якщо авторство твору, оприлюдненого анонімно або під псевдонімом, розкривається не пізніше ніж через 70 років після оприлюднення твору, застосовується строк, передбачений частиною другою цієї статті. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір, створений у співавторстві, спливає через 70 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком смерті останнього співавтора. У разі якщо твір у його повному обсязі оприлюднюється не одночасно, а послідовно у часі томами, частинами, випусками, серіями тощо і строк чинності майнових прав інтелектуальної власності починається з дати, коли твір був правомірно оприлюднений, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на такий твір визначається окремо для кожної оприлюдненої частини твору.

Будь-яка особа, яка вперше правомірно оприлюднить неоприлюднений твір після закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на нього, користується охороною, що є рівноцінною охороні майнових прав інтелектуальної власності на твір. Строк чинності таких прав становить 30 років від дати першого правомірного оприлюднення - для творів науки та творів критичного характеру, 25 років від дати першого правомірного оприлюднення - для всіх інших творів.

Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, є чинним з моменту генерування

такого об'єкта. Строк чинності права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, спливає через 25 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком, в якому згенеровано неоригінальний об'єкт.

Особисті немайнові права автора не входять до складу спадщини. Майнові права на твір входять до складу спадщини. У разі спадкування майнових прав на твір за законом спадкоємець набуває такі права у повному складі разом з правом на одержання передбаченої законом справедливої винагороди за використання творів. У разі наявності декількох спадкоємців відповідної черги такі спадкоємці набувають майнові права на твір у повному складі спільно, разом з правом на одержання передбаченої законом справедливої винагороди за використання твору у рівних частках, якщо в договорі між такими спадкоємцями не зазначено інше. Спадкоємці автора мають право оприлюднити твір, не оприлюднений за життя автора, якщо автор безпосередньо не заборонив оприлюднення такого твору.

Закінчення строку чинності майнових прав на твір означає перехід твору у суспільне надбання. Твори, які стали суспільним надбанням, можуть вільно, без сплати винагороди, використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання особистих немайнових прав автора.

Захист особистих немайнових прав автора, твір якого став суспільним надбанням, здійснюється його спадкоємцями, а у разі їх відсутності - центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Спадкоємці автора мають право захищати особисті немайнові права автора, зокрема протидіяти перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, а також будь-якому іншому посяганню на твір, що може завдати шкоди честі та репутації автора.

Практичне заняття 2.

Поняття, зміст та джерела авторського права

Місце авторського права в системі права інтелектуальної власності.

Становлення авторського права.

Підстави виникнення авторського права.

Система авторського права.

Співвідношення понять “об’єкт авторського права” і “матеріальний, електронний (цифровий) об’єкт, в якому втілено (зафіксовано) твір”.

Об’єкти авторського права.

Право особливого роду (sui generis).

Суб’єкти авторського права.

Особисті немайнові права автора.

Майнові права інтелектуальної власності на твір.

Поняття та види джерел авторського права.

Національне законодавство в сфері охорони авторського права.

Міжнародний рівень охорони результатів авторського права.

Універсальні конвенції у сфері охорони авторського права.

Завдання для самостійної роботи

1. Дослідити:

- місце авторського права в системі права інтелектуальної власності;
- співвідношення категорій “об’єкт авторського права” і “матеріальний, електронний (цифровий) об’єкт, в якому втілено (зафіксовано) твір”;
- підходи і критерії класифікації системи авторського права;
- підстави виникнення авторського права;
- право особливого роду (sui generis);
- способи самозахисту авторського права.

2. Охарактеризувати:

- зміст авторського права;
- умови надання правової охорони об’єкту авторського права;
- загальні засади захисту авторського права;
- об’єкти авторського права: похідні твори, комп’ютерні програми, бази даних (компіляції даних);
- право слідування;
- систему національного законодавства в сфері авторського права;
- міжнародний рівень охорони об’єктів авторського права.

3. Скласти:

- анотацію Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів, Договору ВОІВ по авторському праву, Вашингтонського договору про інтелектуальну власність у відношенні інтегральних мікросхем.;

- інформаційну довідку про організацію колективного управління майновими правами автора.

Юридичні визначення, правила та терміни

Автор

- *фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір.*

Аудіовізуальний твір

- *твір у вигляді послідовності епізодів або кадрів зі звуком або без нього, поєднаних між собою цілісним творчим задумом, доступний для сприйняття за допомогою відповідних технічних засобів на певному виді екрана (кіно-, телеекрана тощо), на якому така послідовність кадрів утворює рухоме зображення.*

База даних (компіляція даних)

- *сукупність творів, даних або будь-якої іншої інформації у довільній формі, що розташовані у систематизованому або упорядкованому вигляді, що можуть бути доступні за допомогою спеціальної пошукової системи та/або на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів.*

Веб-сайт

- *сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, зокрема об'єктів авторського права та/або суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси веб-сайту та/або облікового запису власника такого веб-сайту, доступ до яких здійснюється через адресу в мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики та/або числової адреси за Інтернет-протоколом;*

Веб-сторінка

- *складова частина веб-сайту, розташована за спеціальною адресою в мережі Інтернет.*

Відтворення

- *пряме чи опосередковане виготовлення однієї або більше копій об'єкта авторського права та/або суміжних прав (або його частини) будь-яким способом та у будь-якій формі, у тому числі для тимчасового чи*

постійного зберігання в електронній (цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер, а також створення тривимірного твору з двовимірного і навпаки та створення тривимірного твору на основі набору інструкцій, який зчитується комп'ютером для виготовлення тривимірного твору.

Власник веб-сайту

- особа, яка є володільцем облікового запису та встановлює порядок і умови використання веб-сайту. За відсутності доказів іншого, власником веб-сайту вважається реєстрант відповідного доменного імені, за яким здійснюється доступ до веб-сайту, та/або отримувач послуг хостинг.

Власник веб-сторінки

- особа, яка є володільцем облікового запису, що використовується для розміщення веб-сторінки на веб-сайті, та яка управляє та/або розміщує електронну (цифрову) інформацію в межах такої веб-сторінки. Власник веб-сайту не є власником веб-сторінки, якщо власник веб-сторінки володіє обліковим записом, що дозволяє йому самостійно, незалежно від власника веб-сайту, розміщувати інформацію на веб-сторінці та управляти нею.

Гіперпосилання

- формалізований відповідно до стандартів мережі Інтернет запис адреси веб-сайту або його частини (веб-сторінки, даних). У разі якщо гіперпосилання адресує до частини веб-сайту (веб-сторінки), крім домену та/або числової адреси за Інтернет-протоколом, воно може містити додаткові записи про каталоги або виклики і умови доступу до веб-сторінки, що може бути відтворена або збережена на пристроях, які можуть зчитувати та відтворювати електронну (цифрову) інформацію з використанням мережі Інтернет.

Законний користувач бази даних

- особа, яка правомірно володіє копією бази даних, виготовленою правомірно.

Законний користувач комп'ютерної програми

- особа, яка правомірно володіє копією комп'ютерної програми, виготовленою правомірно.

Ім'я автора

- сукупність слів чи знаків, що ідентифікують автора: прізвище та ім'я автора; прізвище, ім'я та по батькові автора; ініціали автора; псевдонім автора; прийнятий автором знак (сукупність знаків) тощо;

Комп'ютерна програма

- набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером (настільним комп'ютером, ноутбуком, смартфоном, ігровою приставкою, смарт-телевізором тощо), які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату, зокрема операційна система, прикладна програма, виражені у вихідному або об'єктному кодах.

Копія

- відтворений у будь-якій об'єктивній формі об'єкт авторського права та/або суміжних прав. Копія твору, виконана у будь-якій матеріальній формі, є примірником твору.

Обліковий запис

- формалізований згідно із стандартами мережі Інтернет запис на комп'ютерному обладнанні (комп'ютерах, серверах), підключеному до мережі Інтернет, що ідентифікує користувача (наприклад власника веб-сайту) на такому обладнанні, містить дані про доступ до частини каталогів і комп'ютерної програми, комп'ютерного обладнання, а також визначає права такого доступу, що надають можливість володільцю облікового запису додавати, видаляти, змінювати цифровий контент і дані веб-сайту, надавати доступ до веб-сайту або його частини, окремих даних іншим особам, припиняти функціонування такого веб-сайту або його частини в межах облікового запису.

Опублікування

- поширення твору, фонограми, відеограми у будь-який спосіб розповсюдження або доведення до загального відома публіки. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми.

Оригінальність твору

- ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору.

Особа з обмеженими можливостями сприйняття друкованої інформації

- фізична особа, яка має вади зору чи зорового сприйняття або порушення здатності до читання, зорова функція або здатність до читання якої не може бути відновлена таким чином, щоб читати друковані твори нарівні з особами без таких порушень, а також фізична особа, яка через фізичні порушення чи психічні розлади не може тримати в руках книгу чи користуватися книгою або фокусувати погляд чи рухати очима тією мірою, якою це необхідно для читання;

Піратський примірник твору, фонограми, відеограми

- примірник відповідно твору, фонограми, відеограми, відтворений та/або розповсюджений з порушенням авторського права та/або суміжних прав.

Позичка

- надання у користування (у тому числі у визначений спосіб) примірника твору, фонограми, відеограми на встановлений строк, за умови що такі дії не мають самостійного економічного значення.

Право слідування

- невідчужуване право автора на одержання справедливої винагороди, як частки відрахувань від кожного продажу оригіналу художнього твору (твору графічного чи пластичного мистецтва, такого як малюнок, колаж, картина, рисунок, гравюра, естамп, літографія, скульптура, гобелен, твір з кераміки та скла, фотографічний твір тощо), оригіналу рукопису літературного або музичного твору, наступного за продажем оригіналу, здійсненим автором.

Приватне копіювання

- відтворення в особистих цілях особи або для членів сім'ї такої особи чи близьких знайомих такої сім'ї творів і виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, за умови що такі дії не мають самостійного економічного значення.

Псевдонім

- вигадане ім'я, що складається із сукупності слів чи знаків, символів, обране автором (співавторами) чи виконавцем (співвиконавцями) для позначення себе відповідно як автора (співавторів) або як виконавця (співвиконавців).

Репрографічне відтворення (репродукування)

- факсимільне відтворення у будь-якому розмірі (у тому числі збільшеному чи зменшеному) оригіналу або іншого примірника письмового, фотографічного, графічного твору, картини, малюнка тощо шляхом фотокопіювання, ксерокопіювання або іншими подібними способами. Репрографічне відтворення не включає запис твору в електронній (цифровій), оптичній чи іншій формі, яку зчитує комп'ютер, або у процесі видавничої діяльності.

Розповсюдження

- будь-яка дія, за допомогою якої оригінали або інші примірники об'єктів авторського права та/або суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці способом, у тому числі першого продажу чи іншого першого відчуження примірників об'єкта авторського права та/або суміжних прав.

Сирітський твір

- оприлюднений в Україні твір, щодо якого жоден із суб'єктів майнових прав за результатами ретельного пошуку не ідентифікований, а в разі ідентифікації такого суб'єкта (включаючи об'єкти, оприлюднені анонімно чи під псевдонімом) - його місцезнаходження не встановлене.

Службовий твір

- твір, створений працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом).

Твір

- оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі.

Твір архітектури

- твір у галузі спорудження будівель, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтних утворень у формі креслення, ескізів, моделей, збудованих будівель чи споруд, планів населених пунктів тощо.

Твір образотворчого мистецтва

- скульптура, картина, малюнок, гравюра, літографія, твір художнього дизайну (у тому числі сценічного дизайну, накреслення (дизайну) шрифтів) тощо.

Твір ужиткового (декоративно-ужиткового) мистецтва - твір художнього промислу, втілений або перенесений на предмет

користування з ужитковою метою, створений ручним або промисловим способом, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, художнього скла, художні ковані вироби, ювелірні вироби тощо.

Технологічні засоби захисту

- будь-яка технологія, комп'ютерна програма, обладнання або компонент, які у своєму нормальному функціонуванні призначаються для запобігання або протидії діям по відношенню до об'єктів, використання яких не дозволене суб'єктом авторського права або суміжних прав або суб'єктом прав особливого роду (*sui generis*).

Фотографічний твір

- твір, статично відображений (зафіксований) із застосуванням аналогових, цифрових фотографічних технологій на матеріальному носії чи в електронній (цифровій) формі або із застосуванням лазерних технологій у вигляді об'ємного тривимірного зображення.

Цитата

- фрагмент (уривок) з правомірно оприлюдненого твору, записаного виконання, правомірно оприлюдненої фонограми або відеограми, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора та/або виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми і джерела цитування, іншою особою з метою зробити зрозумілішими власні твердження або для посилання на вираження іншої особи в незмінному (автентичному) вигляді або в перекладі такого фрагмента (уривка).

Цифровий контент (електронна (цифрова) інформація)

- будь-які відомості чи дані в електронній (цифровій) формі, що містять об'єкти авторського права та/або суміжних прав і можуть зберігатися та/або поширюватися у вигляді одного або декількох файлів (частин файлів), записів у базі даних на зберігаючих пристроях комп'ютерів, серверів тощо у мережі Інтернет.

Sui generis

- (з лат. єдиний у своєму роді) вираз означає унікальність правової конструкції, попри схожість ознак з іншими подібними конструкціями.

(Визначення окремих термінів авторського права наведено відповідно до ст. 1 "Про авторське право і суміжні права" від 01.12.2022 р.)

Контрольні запитання

1. Поняття авторського права
2. Співвідношення категорій “об’єкт авторського права” і “матеріальний, електронний (цифровий) об’єкт, в якому втілено (зафіксовано) твір”.
3. Історія становлення та розвитку авторського права.
4. Місце авторського права в системі права інтелектуальної власності.
5. Підстави виникнення авторського права.
6. Об’єкти авторського права.
7. Суб’єкти авторського права.
8. Особисті немайнові права автора.
9. Майнові права інтелектуальної власності на твір.
10. Здійснення авторського права, що належить кільком особам.
11. Права на об’єкт авторського права, створений у зв’язку з виконанням трудового договору та на замовлення.
12. Способи використання об’єкта авторського права.
13. Строки чинності авторського права.
14. Самозахист авторського права.
15. Поняття та види джерел авторського права.
16. Національне законодавство в сфері охорони авторського права.
17. Міжнародний рівень охорони результатів авторського права.
18. Універсальні конвенції у сфері охорони авторського права.

Література

1. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / Бенедисюк І. М. та ін. — Київ : К.І.С., 2018. — 424 с.
2. Основи інтелектуальної власності. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 1999. – 578 с.
3. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності України. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 336 с.
4. Інтелектуальна власність в Україні: проблеми теорії і практики: 36. наук, статей / За ред. Ю. С. Шемшученка, Ю. Л. Бошицького. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. — 424с.

5. Право інтелектуальної власності. Академ. курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів / За ред. О.А. Підопригори, О.Д.Святоцького. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: Концерн Видавничий Дім “Ін Юре”, 2004 – 672 с.
6. Мусяка В.Л. Авторские договоры. – К., 1988.
7. Шишка Р. Б. Охорона права інтелектуальної власності. Авторсько-правовий аспект. — Харків, 2002. — 368 с.
8. Цибульов П. М., Чеботарьов В. П., Зінов В. Г., Суїні Ю. Управління інтелектуальною власністю: монографія / П.М. Цибульов, В.П. Чеботарьов, В.Г. Зінов, Ю. Суїні. – К., 2005. – 448 с.
9. Право інтелектуальної власності. Академ. курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів / За ред. О.П. Орлюк, О.Д.Святоцького. . – К.: Концерн Видавничий Дім “Ін Юре”, 2007 – 696 с.
10. Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті європейської інтеграції: концептуальні засади : монографія /за науковою редакцією О. П. Орлюк; кол. авторів. – К.: НДІ ІВ НАПрН України, ТОВ «Лазурит – Поліграф», 2010. – 464 с.
11. Харитонова О. І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності : монографія / О. І. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2011. – 346 с.
12. Відповідальність у приватному праві : монографія / [І. Безклубий, Н. Кузнєцова, Р. Майданик та ін.] ; за заг. ред. І. Безклубого. – К. : Грамота, 2014 – 416 с.
13. Право інтелектуальної власності : підруч. / О. І. Харитонова [та ін.] ; за заг. ред. О. І. Харитонової. - Київ : Юрінком Інтер, 2016. - 540 с.
14. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник / О.П.Орлюк (кер. авт. кол.), А.О.Кодинець, Ю.В.Носік та ін.; за ред. О.П.Орлюк. – К.: Інтерсервіс, 2016. – 382 с.
15. Капіца Ю.М. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути, напрями розвитку / Ю. Кипіца: НАН України, Центр дослідж. інтелект. власн. та трансф. технол. НАН України. – Київ : Академперіодика, 2017. – 664с.
16. Штефан А. Самозахист авторського права і суміжних прав / А. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – № 3. – С. 22-29.

17. Шевчук Н.В. Самозахист як спосіб захисту прав інтелектуальної власності / Н.В. Шевчук // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). – 2009. – № 3-4. – С. 179-181.
18. Щерба Л. Поняття та форми колективного управління майновими авторськими та суміжними правами / Л. Щерба // Юридична Україна. – 2010. – № 11. – С. 98-105.
19. Яркіна Н. Правові проблеми захисту авторських і суміжних прав/ Н. Яркіна // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – № 4. – С. 99-107.
20. Якубівський І.Є. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні : монографія / І.Є. Якубівський. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 522 с.
21. Ewa Laskowska-Litak, Pojęcie utworu w prawie autorskim. Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, 2022. - 796 s.
22. Zbigniew Okoń. Prawnoautorska ochrona programów komputerowych. Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, 2022. - 680 s.
23. Ewelina Szatkowska, Prawo autorskie w praktyce. O prawach twórców i odbiorców utworów Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, 2023. - 416 s.

Тема 3. Суміжні права

Лекція 5. Суміжні права

Поняття та види суміжних прав.

Суб'єкти суміжних прав.

Зміст, виникнення і здійснення суміжних прав.

Особисті немайнові права суб'єктів суміжних прав.

Майнові права суб'єктів суміжних прав.

Вільне використання об'єктів суміжних прав. Сирітський об'єкт суміжних прав.

Строки чинності суміжних прав.

1. Суміжні права — це система правових норм, що регулюють особисті немайнові та майнові відносини суб'єктів при здійсненні ними виконання, вироблення фонограми або відеограми та першій трансляції програми організації мовлення. Перелік об'єктів суміжних прав є вичерпним. Об'єктами суміжних прав, незалежно від призначення, змісту, способу і форми вираження, є:

- 1) виконання;
- 2) фонограма;
- 3) відеограма;
- 4) програма організації мовлення.

2. Суб'єктами суміжних прав є:

1) виконавець (первинний суб'єкт суміжних прав на виконання), спадкоємці виконавця та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на виконання на підставі договору або закону;

2) виробник фонограми (первинний суб'єкт суміжних прав на фонограму), спадкоємці (правонаступники) виробника фонограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на фонограму на підставі договору або закону;

3) виробник відеограми (первинний суб'єкт суміжних прав на відеограму), спадкоємці (правонаступники) виробника відеограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на відеограму на

підставі договору або закону;

4) організація мовлення (первинний суб'єкт суміжних прав на програму організації мовлення), правонаступники організації мовлення та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на програму організації мовлення на підставі договору або закону.

3. Зміст суміжних прав становлять:

1) суміжні права виконавця - особисті немайнові права виконавця і майнові права на виконання;

2) суміжні права виробника фонограми - право на ім'я (найменування) виробника фонограми і майнові права на фонограму;

3) суміжні права виробника відеограми - право на ім'я (найменування) виробника відеограми і майнові права на відеограму;

4) суміжні права організації мовлення - право на найменування організації мовлення і майнові права на програму організації мовлення.

Для виникнення і здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей. Суміжні права виникають внаслідок факту:

1) кожного здійснення виконання;

2) вироблення фонограми;

3) вироблення відеограми;

4) першої трансляції програми організації мовлення.

Суміжні права і право власності на матеріальний, електронний (цифровий) об'єкт, в якому втілено (зафіксовано) об'єкт суміжних прав, не залежать одне від одного. Відчуження матеріального, електронного (цифрового) об'єкта, в якому втілено об'єкт суміжних прав, не означає відчуження майнових прав на об'єкт суміжних прав і навпаки. За відсутності доказів іншого, виконавцем, виробником фонограми, виробником відеограми вважаються особи, імена (найменування) яких зазначено у фонограмі, відеограмі та їх копіях або на упаковці, що містить примірники фонограми, відеограми. Суб'єкт суміжних прав на виконання або на фонограму, або на відеограму для повідомлення про свої майнові права на відповідний об'єкт суміжних прав має право використовувати спеціальний знак охорони суміжних прав, що складається з латинської літери "P", обведеної колом - , поряд з яким зазначаються ім'я

(найменування) суб'єкта майнових прав, рік першого опублікування об'єкта суміжних прав. Знак охорони суміжних прав зазначається у фонограмі, відеограмі, у кожній їх копії або на упаковці, що містить примірник фонограми або відеограми. Суб'єкти суміжних прав при здійсненні виконання, виробленні фонограми або відеограми, першій трансляції програми організації мовлення зобов'язані утримуватися від дій, які можуть порушити авторське право та/або суміжні права інших осіб.

4. Перелік особистих немайнових прав виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми, організації мовлення передбачений ст. 37 Закону України “Про авторське право і суміжні права”. *Особисті немайнові права виконавця* означають *право вимагати*:

- 1) визнання того, що він є виконавцем відповідного виконання;
- 2) зазначення чи повідомлення свого імені (псевдоніма) у зв'язку з кожним використанням виконання (у разі якщо це практично можливо);
- 3) забезпечення належної якості запису його виконання і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій суттєвій зміні виконання, запису виконання, що може завдати шкоди його честі і репутації.

***Виробник фонограми та виробник відеограми мають право вимагати*:**

- 1) зазначення свого імені (найменування) в оригіналі та кожному примірнику фонограми, відеограми або на її (їх) упаковці поряд із зазначенням назви твору, імені (імен) автора (авторів), виконавця (виконавців);
- 2) згадування свого імені (найменування) у процесі використання фонограми, відеограми (у разі якщо це практично можливо).

***Організація мовлення має право зазначати* своє найменування у зв'язку з використанням програми організації мовлення.**

Особисті немайнові права виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми, організації мовлення не можуть бути передані (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину.

5. Перелік майнових прав суб'єктів суміжних прав, представлений у ст. 38 Закону України “Про авторське право і суміжні права” не є вичерпним.

***Майнові права на виконання* можуть бути передані (відчужені) іншій**

особі на підставі закону чи правочину повністю (на всі способи використання виконання на території всіх держав світу) або частково (на окремі способи використання виконання на території всіх держав світу або на окремі способи використання виконання на території окремих держав світу, або на всі способи використання виконання на території окремих держав світу). Особа, яка набула майнові права на виконання у повному складі або частково, є суб'єктом суміжних прав у межах набутих прав. Суб'єкт права на виконання має право надати дозвіл та розпорядитися майновими правами на виконання в інший спосіб, що не суперечить закону. Суб'єкт суміжних прав на виконання має право використовувати виконання будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти виконання іншими особами. Способами використання виконання є, зокрема:

- 1) публічне сповіщення незафіксованого виконання (прямий ефір);
- 2) фіксування у фонограмі чи відеограмі;
- 3) відтворення запису виконання;
- 4) включення зафіксованого виконання до складу іншого об'єкта авторського права або суміжних прав;
- 5) розповсюдження примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі;
- 6) здавання в найм чи в позичку примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі, відеограмі, аудіовізуальному творі;
- 7) інтерактивне надання доступу до зафіксованого виконання;
- 8) імпорт оригіналу чи примірників запису виконання. Виконавець має право на справедливу винагороду за публічне виконання, публічне сповіщення фонограм (відеограм) і зафіксованих у них виконань, опублікованих для використання з комерційною метою, розподіл якої здійснюється у таких пропорціях: виконавцям - 50 відсотків; виробникам фонограм (відеограм) - 50 відсотків. Допускається без згоди виконавця, виконання якого зафіксовані у фонограмах, відеограмах, але з виплатою справедливої винагороди, таке пряме чи опосередковане комерційне використання фонограм і відеограм та їх примірників:

- 1) публічне виконання фонограми або її примірника чи публічна демонстрація відеограми або її примірника;
- 2) публічне сповіщення виконання, зафіксованого у фонограмі чи

відеограмі та їх примірниках, в ефір;

3) публічне сповіщення виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі та їх примірниках, по проводах (через кабель).

Право на справедливу винагороду належить лише виконавцю, переходить лише до спадкоємців виконавця і не може бути передано (відчужено) іншим особам.

У разі якщо виконавець при здійсненні запису виконання надає згідно з договором дозвіл виробнику фонограми, виробнику відеограми на відтворення примірників фонограми, відеограми, вважається, що виконавець надав виробнику фонограми чи виробнику відеограми виключне право на розповсюдження запису виконання, на прокат примірників запису виконання, якщо інше не зазначено у договорі між такими виконавцем і виробником фонограми.

Якщо примірники записаного виконання законним чином введено у цивільний оборот шляхом їх першого продажу в Україні, допускається подальше відчуження таких примірників без згоди суб'єктів суміжних прав на таке виконання і без сплати винагороди.

Розміщення гіперпосилання (у тому числі гіперпосилань у формі сукупності гіперпосилань в одному файлі (списки для прослуховування та/або перегляду) та/або фреймінгу), якщо такі дії стосуються виконання, що було попередньо правомірно розміщене без обмеження доступу на веб-сайті (веб-сторінці), на який направляє гіперпосилання та/або фреймінг, таким чином, щоб представники публіки могли отримати доступ до такого об'єкта з місця та у час, обрані ними індивідуально, не є використанням виконання.

Якщо виконання було попередньо правомірно розміщено з обмеженнями доступу на веб-сайті (веб-сторінці), на який направляє гіперпосилання та/або фреймінг, а гіперпосилання та/або фреймінг дозволяє обійти ці обмеження доступу, дії з розміщення таких гіперпосилань (у тому числі гіперпосилань у формі сукупності гіперпосилань в одному файлі (списки для прослуховування та/або перегляду) та/або фреймінгу) є використанням виконання способом інтерактивного надання доступу.

Розміщення гіперпосилання (у тому числі гіперпосилань у формі сукупності гіперпосилань в одному файлі (списки для прослуховування

та/або перегляду) та/або фреймінгу), якщо такі дії стосуються виконання, що було попередньо неправомірно розміщено на веб-сайті (веб-сторінці), на який направляє гіперпосилання та/або фреймінг, за умови якщо таке гіперпосилання та/або фреймінг розміщено з метою отримання прибутку та/або з усвідомленням незаконного характеру дій із розміщення гіперпосилання та/або фреймінгу, визнається використанням виконання способом інтерактивного надання доступу.

Перелік майнових прав виробників фонограм не є вичерпним. Майнові права на фонограму можуть бути надані або передані (відчужені) іншій особі на підставі закону чи правочину повністю (на всі способи використання фонограми на території всіх держав світу) або частково (на окремі способи використання фонограми на території всіх держав світу або на окремі способи використання фонограми на території окремих держав світу, або на всі способи використання фонограми на території окремих держав світу).

Суб'єкт суміжних прав на фонограму має право на використання фонограми будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти використання фонограми іншими особами. Способами використання фонограми є, зокрема:

- 1) відтворення у будь-якій формі і будь-яким способом;
- 2) включення до аудіовізуального твору, відеограми, іншої фонограми;
- 3) розповсюдження примірників фонограми;
- 4) здавання в найм чи позичку примірників фонограми;
- 5) інтерактивне надання доступу;
- 6) будь-яка видозміна;
- 7) публічне сповіщення;
- 8) імпорт примірників фонограми.

Особа, яка набула майнові права на фонограму у повному складі або частково, є суб'єктом суміжних прав у межах набутих прав. Суб'єкт суміжних прав на фонограму має право надавати дозвіл на використання фонограми та розпоряджатися майновими правами на фонограму в інший спосіб, що не суперечить закону. Виробник фонограми має право на справедливу винагороду за публічне виконання, публічне сповіщення фонограм і зафіксованих у них виконань, опублікованих для використання з комерційною метою, розподіл якої здійснюється у таких

пропорціях:

1) у разі наявності у фонограмі зафіксованого виконання: виконавцям - 50 відсотків; виробникам фонограм - 50 відсотків;

2) у разі відсутності у фонограмі зафіксованого виконання, виробникам фонограм - 100 відсотків.

Допускається без згоди виробника фонограми, фонограми якого опубліковані для використання з комерційною метою, але з виплатою справедливої винагороди, таке пряме чи опосередковане комерційне використання фонограми та її примірників:

1) публічне виконання фонограми або її примірника;

2) публічне сповіщення виконання, зафіксованого у фонограмі та її примірниках, в ефір;

3) публічне сповіщення виконання, зафіксованого у фонограмі та її примірниках, по проводах (через кабель).

Право на справедливу винагороду не може бути передано (відчужено) іншим особам. Якщо примірник фонограми правомірно введено у цивільний оборот шляхом першого продажу в Україні, допускається подальше відчуження таких примірників без згоди суб'єктів суміжних прав на таку фонограму і без сплати винагороди. При цьому право дозволяти чи забороняти прокат примірників фонограм залишається виключно за відповідним суб'єктом майнових прав на фонограму.

Перелік майнових прав виробника відеограм не є вичерпним.

Майнові права на відеограму, зазначені в частині першій цієї статті, можуть бути передані (відчужені) іншій особі на підставі закону чи правочину повністю (на всі способи використання відеограми на території всіх держав світу) або частково (на окремі способи використання відеограми на території всіх держав світу або на окремі способи використання відеограми на території окремих держав світу, або на всі способи використання відеограми на території окремих держав світу). Особа, яка набула майнові права на відеограму у повному складі або частково, є суб'єктом суміжних прав у межах набутих прав. Суб'єкт суміжних прав на відеограму має право надавати дозвіл на використання відеограми або розпоряджатися майновими правами на відеограму в інший спосіб, що не суперечить закону. Виробник відеограми має право на справедливу винагороду за публічне виконання, публічне сповіщення відеограм і зафіксованих у них виконань,

опублікованих для використання з комерційною метою, розподіл якої здійснюється у таких пропорціях: 1) у разі наявності у відеограмі зафіксованого виконання: виконавцям - 50 відсотків; виробникам відеограм - 50 відсотків; 2) у разі відсутності у відеограмі зафіксованого виконання, виробникам відеограм - 100 відсотків.

Суб'єкт суміжних прав на відеограму має право на використання відеограми будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти використання відеограми іншими особами.

Способами використання відеограми є, зокрема:

- 1) відтворення у будь-якій формі і будь-яким способом;
- 2) включення до аудіовізуального твору, відеограми, іншої відеограми;
- 3) розповсюдження примірників відеограми;
- 4) здавання в найм чи позичку примірників відеограми;
- 5) інтерактивне надання доступу;
- 6) будь-яка видозміна;
- 7) публічне сповіщення;
- 8) публічне демонстрування;
- 9) імпорт примірників відеограми.

Суб'єкт суміжних прав *на програму організації мовлення* має право на використання програми організації мовлення будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти використання програми організації мовлення іншими особами. Способами використання програми організації мовлення є, зокрема:

- 1) публічне сповіщення;
- 2) ретрансляція;
- 3) фіксування;
- 4) відтворення запису програми організації мовлення;
- 5) розповсюдження примірників запису програми організації мовлення;
- 6) публічне демонстрування запису програми організації мовлення;
- 7) інтерактивне надання доступу.

6. Відповідно до ст. 43 Закону України “Про авторське право і суміжні права” допускається без дозволу відповідного суб'єкта суміжних прав та безоплатно таке використання об'єктів суміжних прав:

1) відтворення об'єктів суміжних прав для забезпечення судового, адміністративного і кримінального провадження, забезпечення громадської безпеки в обсязі, що відповідає визначеній меті;

2) публічне виконання і публічне сповіщення виконань, фонограм, відеограм під час офіційних церемоній, організованих органами державної влади та/або органами місцевого самоврядування, релігійних церемоній, а також поховань в обсязі, що відповідає характеру таких церемоній;

3) відтворення у зв'язку з демонструванням, налаштуванням або ремонтом обладнання, перевірку функціонування якого неможливо здійснити без використання об'єктів суміжних прав, за умови що таке відтворення та його обсяг відповідають визначеній меті;

4) дії з тимчасового відтворення об'єкта суміжних прав, які мають перехідний або випадковий (додатковий) характер і є невід'ємною складовою частиною технологічного процесу, а також єдина мета яких полягає в тому, щоб сприяти передаванню електронної (цифрової) копії об'єкта суміжних прав посередником у мережі між третіми особами або правомірному використанню об'єкта суміжних прав. Зазначені дії з тимчасового відтворення об'єкта суміжних прав допускаються за умови, що вони не мають самостійного економічного значення;

5) приватне копіювання правомірно оприлюднених виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, а також примірників фонограм, відеограм. Особливості та порядок виплати винагороди за приватне копіювання визначаються Законом України "Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав".

Допускається *без дозволу відповідного суб'єкта суміжних прав та безоплатно*, але із зазначенням імені виконавця, імені (найменування) виробника фонограми, виробника відеограми відповідно до ст. 37 Закону України "Про авторське право і суміжні права щодо особистих немайнових прав виконавців і немайнових прав виробників фонограм, виробників відеограм, організацій мовлення, таке використання об'єктів суміжних прав: 1) використання цитат із записаних виконань, фонограм, відеограм, записаних програм організацій мовлення в обсязі, що відповідає визначеній меті, на умовах, передбачених пунктом 1 частини другої ст. 22 Закону України "Про авторське право і суміжні права щодо вільного використання

творів; 2) використання коротких уривків об'єктів суміжних прав як ілюстрацій для забезпечення та реалізації освітнього процесу чи з метою наукових досліджень в обсязі, що відповідає визначеній меті, якщо таке використання не має самостійного економічного значення; 3) фіксування засобами фотографування, звукозапису, відеозапису, публічне сповіщення коротких уривків об'єктів суміжних прав, побачених або почутих під час перебігу поточних подій з метою висвітлення таких подій, в обсязі, що відповідає визначеній інформаційній меті; 4) використання фонограм у випадках, передбачених ст. 23 Закону України “Про авторське право і суміжні права щодо вільного використання творів, для осіб з обмеженими можливостями сприйняття друкованої інформації через інвалідність; 5) адаптація відеограм шляхом аудіодискрипції (тифлокоментування); 6) використання об'єктів суміжних прав бібліотеками, музеями з відкритим доступом для відвідувачів, архівами або організаціями із збереження фондів аудіо-, відеозаписів у випадках, передбачених ст. 24 Закону України “Про авторське право і суміжні права” щодо вільного використання творів. Перелік вільного використання об'єктів суміжних прав є вичерпним.

Сирітський об'єкт суміжних прав – це оприлюднені в Україні фонограма, відеограма (у тому числі що входить до складу аудіовізуального твору або іншої фонограми, відеограми), зафіксоване виконання, щодо яких жоден із суб'єктів майнових прав за результатами ретельного пошуку не ідентифікований, а в разі ідентифікації такого суб'єкта (включаючи об'єкти, оприлюднені анонімно чи під псевдонімом) - його місцезнаходження не встановлене. Дозволяється використання сирітських фонограм, відеограм та зафіксованих у них виконань бібліотеками, музеями з відкритим доступом для відвідувачів, архівами або організаціями із збереження фондів аудіо-, відеозаписів.

Умови втрати фонограмами, відеограмами та зафіксованими у них виконаннями статусу сирітських визначаються частиною третьою ст. 29 Закону України “Про авторське право і суміжні права” щодо сирітських творів. Порядок та умови дозволеного використання сирітських фонограм, відеограм та зафіксованих у них виконань, що включають порядок та умови вжиття заходів для ідентифікації і належного розшуку відповідних суб'єктів суміжних прав, набуття і втрати статусу сирітського виконання, фонограми,

відеограми, а також ведення відповідного реєстру сирітських творів, визначаються Кабінетом Міністрів України.

7. Право інтелектуальної власності на виконання є чинним з моменту здійснення виконання. ***Особисті немайнові права виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм, організацій мовлення, передбачені ст. 37 Закону України “Про авторське право і суміжні права”, охороняються безстроково.***

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком здійснення виконання. Якщо запис виконання протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Право інтелектуальної власності на фонограму є чинним з моменту вироблення фонограми. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком вироблення фонограми. Якщо фонограму протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Право інтелектуальної власності на відеограму є чинним з моменту вироблення відеограми. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком вироблення відеограми. Якщо відеограму протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Право інтелектуальної власності на програму організації мовлення є чинним з моменту першої трансляції програми організації мовлення. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на програму організації мовлення спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком першої трансляції програми організації мовлення незалежно від використаних технічних засобів.

Закінчення строку чинності майнових прав на об'єкт суміжних прав

означає його перехід у суспільне надбання. Об'єкти суміжних прав, які стали суспільним надбанням, можуть вільно без сплати винагороди використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання прав відповідних суб'єктів.

Практичне заняття 3.

Поняття, зміст та джерела суміжних прав

Місце суміжних прав у системі права інтелектуальної власності.

Становлення інституту суміжних прав.

Підстави виникнення суміжних прав.

Система суміжних прав.

Співвідношення понять інституту авторського права та інституту суміжних прав.

Об'єкти суміжних прав.

Суб'єкти суміжних прав.

Особисті немайнові права суб'єктів суміжних прав.

Майнові права суб'єктів суміжних прав.

Вільне використання суміжних прав.

Строки чинності суміжних прав.

Національне законодавство в сфері охорони суміжних прав.

Міжнародний рівень охорони об'єктів суміжних прав.

Універсальні конвенції у сфері охорони суміжних прав.

Завдання для самостійної роботи

1. Дослідити:

- співвідношення понять інституту авторського права та інституту суміжних прав;

- підходи і критерії класифікації об'єктів суміжних прав;

- підстави виникнення суміжних прав;

- умови вільного використання об'єктів суміжних прав.

2. Охарактеризувати:

- зміст суміжних прав;

- умови надання правової охорони об'єктам суміжних прав;

- загальні засади захисту суміжних прав;

- об'єкти суміжних прав;

- систему національного законодавства в сфері охорони суміжних прав;

- міжнародний рівень охорони об'єктів суміжних прав.

3. Скласти:

- анотацію Римської конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення; Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм, Договору ВОІВ по виконанням та фонограмам.

Юридичні визначення, правила та терміни

Аудіодискрипція (тифлокоментування)

- створення окремої звукової доріжки із закадровим описом персонажа, предмета, простору або дії у відеопродукції для осіб, які внаслідок порушення зору не можуть сприймати візуальну інформацію.

Виконавець

- фізична особа (актор, співак, музикант, танцюрист, диригент музичних і музично-драматичних творів або інша фізична особа), яка виконує роль, читає, декламує, співає, грає на музичному інструменті, танцює, інтерпретує, будь-яким іншим способом виконує музичні, драматичні, літературні, хореографічні, інші подібні твори, фольклор або інші художні образи.

Виконання

- результат індивідуальної чи колективної діяльності з артистичного представлення музичних, драматичних, літературних, хореографічних або подібних творів, фольклору чи інших художніх образів.

Вироблення відеограми

- відеозапис, видозміна (монтаж) відеозапису, упорядкування і видозміна відеозаписів із звуковим супроводом або без нього.

Вироблення фонограми

- звукозапис, видозміна (монтаж) звукозапису, упорядкування і видозміна звукозаписів.

Виробник відеограми

- фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу та несе відповідальність за вироблення відеограми.

Виробник фонограми

- фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу і несе відповідальність за вироблення фонограми.

Відеограма

- вироблений (кінцевий) відеозапис виконання або інших зображень (із звуковим супроводом або без нього), крім відеозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору.

Доведення до загального відома публіки

- поширення об'єктів авторського права та/або суміжних прав шляхом (способами) публічного виконання, публічного демонстрування, публічного показу, публічного сповіщення, інтерактивного надання доступу, кабельної ретрансляції.

Запис

- результат фіксування в об'єктивній (матеріальній або електронній (цифровій) тощо) формі за допомогою технічних пристроїв звуків чи відображень звуків (звукозапис) або зображень (відеозапис), або зображень із звуком (відеозвукозапис), що дозволяє здійснювати за допомогою відповідних пристроїв їх сприйняття, відтворення, передавання тощо.

Ім'я виконавця - сукупність слів чи знаків, що ідентифікують виконавця: прізвище та ім'я виконавця; прізвище, ім'я та по батькові виконавця; ініціали виконавця; псевдонім виконавця; прийнятий виконавцем знак (сукупність знаків) тощо.

Інтерактивне надання доступу

- поширення об'єкта авторського права та/або суміжних прав для публіки з використанням кабелю чи без нього, у тому числі в мережі Інтернет або інших інтерактивних мережах, зокрема розміщення гіперпосилань та розміщення на одному веб-сайті цифрового контенту з іншого веб-сайту без його відтворення (фреймінг) таким чином, щоб представники публіки мали змогу отримати доступ до відповідного об'єкта з місця та у час, обрані ними індивідуально.

Мовлення

- поєднана єдиною творчою концепцією сукупність програм та іншої інформації, яка транслюється радіомовником чи телемовником за розкладом програм.

Музичний кліп

- аудіовізуальний твір, у якому втілена візуальна інтерпретація музичного твору з текстом або без тексту, звуковий ряд якого містить запис виконання зазначеного музичного твору;

Оприлюднення (розкриття публіці) - будь-яка дія, що вперше робить твір чи об'єкт суміжних прав доступним для необмеженого кола осіб.

Опублікування

- поширення твору, фонограми, відеограми у будь-який спосіб розповсюдження або доведення до загального відома публіки. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми;

Організація мовлення

- особа, яка здійснює добір радіо- або телевізійних програм та надає їх для одночасного масового та індивідуального приймання користувачами на основі створеного нею розкладу програм;

Піратський примірник твору, фонограми, відеограми

- примірник відповідно твору, фонограми, відеограми, відтворений та/або розповсюджений з порушенням авторського права та/або суміжних прав;

Позичка

- надання у користування (у тому числі у визначений спосіб) примірника твору, фонограми, відеограми на встановлений строк, за умови що такі дії не мають самотійного економічного значення;

Приватне копіювання

- відтворення в особистих цілях особи або для членів сім'ї такої особи чи близьких знайомих такої сім'ї творів і виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, за умови що такі дії не мають самотійного економічного значення;

Програма організації мовлення

- поєднана єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), інших творів та/або об'єктів суміжних прав, яка має постійну назву і транслюється радіомовником чи телемовником за певною сіткою мовлення;

Продюсер аудіовізуального твору

- особа, яка організовує або організовує і фінансує створення, виробництво і опублікування аудіовізуального твору;

Прокат

- надання у користування (у тому числі визначеним способом) примірника твору, фонограми, відеограми на встановлений строк з метою одержання прямої чи опосередкованої комерційної вигоди;

Псевдонім

- вигадане ім'я, що складається із сукупності слів чи знаків, символів, обране автором (співавторами) чи виконавцем (співвиконавцями) для позначення себе відповідно як автора (співавторів) або як виконавця (співвиконавців);

Публіка

- сукупність фізичних осіб, не пов'язаних між собою належністю до кола сім'ї або близьких знайомих;

Публічне виконання

- подання творів, виконань, фонограм, програм організацій мовлення у будь-який спосіб безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (крім передачі в ефір чи по кабелю) у місцях, в яких присутні чи можуть бути присутніми представники публіки, незалежно від того, присутні вони в одному місці і в один час чи в різних місцях і в різний час;

Публічне демонстрування

- одноразове чи багаторазове представлення публіці аудіовізуального твору чи відеограми;

Публічне сповіщення

- поширення в ефір для сприйняття публікою бездротовими засобами або за допомогою кабельної мережі чи супутника тощо об'єктів авторського права та/або суміжних прав;

Публічний показ

- будь-яка демонстрація оригіналу або копії твору, виконання, фонограми, відеограми, програми організації мовлення безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо (крім передачі в ефір чи по кабелю) або за допомогою інших пристроїв чи процесів у місцях, в яких присутні чи можуть бути присутніми представники публіки, незалежно від того, присутні вони в одному місці і в один час чи в

різних місцях і в різний час. Публічний показ аудіовізуального твору чи відеограми означає також демонстрацію окремих кадрів аудіовізуального твору чи відеограми без дотримання їх послідовності;

Розповсюдження

- будь-яка дія, за допомогою якої оригінали або інші примірники об'єктів авторського права та/або суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці способом, у тому числі першого продажу чи іншого першого відчуження примірників об'єкта авторського права та/або суміжних прав;

Сирітський об'єкт суміжних прав

- оприлюднені в Україні фонограма, відеограма (у тому числі що входить до складу аудіовізуального твору або іншої фонограми, відеограми), зафіксоване виконання, щодо яких жоден із суб'єктів майнових прав за результатами ретельного пошуку не ідентифікований, а в разі ідентифікації такого суб'єкта (включаючи об'єкти, оприлюднені анонімно чи під псевдонімом) - його місцезнаходження не встановлене;

Службова відеограма

- відеограма, вироблена працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом);

Службова фонограма

- фонограма, вироблена працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом);

Службове виконання

- виконання, здійснене працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом);

Технологічні засоби захисту

*- будь-яка технологія, комп'ютерна програма, обладнання або компонент, які у своєму нормальному функціонуванні призначаються для запобігання або протидії діям по відношенню до об'єктів, використання яких не дозволене суб'єктом авторського права або суміжних прав або суб'єктом прав особливого роду (*sui generis*);*

фонограма

- вироблений (кінцевий) звукозапис виконання або інших звуків, або відображень звуків, крім звукозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору.

Sui generis (сві генерис; букв. своєрідний, єдиний у своєму роді) — латинський вираз, що означає унікальність правової конструкції (акту, закону, статусу і т. д.), яка, незважаючи на наявність схожості з іншими подібними конструкціями, в цілому не має

(Визначення окремих термінів авторського права наведено відповідно до ст. 1 “Про авторське право і суміжні права” від 01.12.2022 р.)

Контрольні запитання

1. Поняття суміжних прав
2. Співвідношення авторського права і суміжних прав.
3. Становлення та розвиток інституту суміжних прав.
4. Підстави виникнення суміжних прав.
5. Об'єкти суміжних прав.
6. Суб'єкти суміжних прав.
7. Особисті немайнові права суб'єктів суміжних прав.
8. Майнові права суб'єктів суміжних прав.
9. Здійснення суміжних прав.
10. Вільне використання об'єктів суміжних прав.
11. Сирітські об'єкти суміжних прав.
12. Строки чинності суміжних прав.
13. Захист суміжних прав.
14. Національне законодавство в сфері охорони суміжних прав.
15. Міжнародний рівень охорони результатів суміжних прав.
16. Універсальні конвенції у сфері охорони суміжних права.

Література

1. Право інтелектуальної власності. Академ. курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів / За ред. О.П. Орлюк, О.Д.Святоцького. . – К.: Концерн Видавничий Дім “Ін Юре”, 2007 – 696 с.

2. Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті європейської інтеграції: концептуальні засади : монографія /за науковою редакцією О. П. Орлюк; кол. авторів. – К.: НДІ ІВ НАПрН України, ТОВ «Лазурит – Поліграф», 2010. – 464 с.

3. Харитонова О. І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності : монографія

/ О. І. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2011. – 346 с.

4. Відповідальність у приватному праві : монографія / [І. Безклубий, Н. Кузнєцова, Р. Майданик та ін.] ; за заг. ред. І. Безклубого. – К. : Грамота, 2014 – 416 с.

5. Право інтелектуальної власності : підруч. / О. І. Харитонова [та ін.] ; за заг. ред. О. І. Харитонової. - Київ : Юрінком Інтер, 2016. - 540 с.

6. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник / О.П.Орлюк (кер. авт. кол.), А.О.Кодинець, Ю.В.Носік та ін.; за ред. О.П.Орлюк. – К.: Інтерсервіс, 2016. – 382 с.

7. Капіца Ю.М. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути, напрями розвитку / Ю. Кипіца: НАН України, Центр дослідж. інтелект. власн. та трансф. технол. НАН України. – Київ : Академперіодика, 2017. – 664с.

8. Штефан А. Самозахист авторського права і суміжних прав / А. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – № 3. – С. 22-29.

9. Щерба Л. Поняття та форми колективного управління майновими авторськими та суміжними правами / Л. Щерба // Юридична Україна. – 2010. – № 11. – С. 98-105.

10. Яркіна Н. Правові проблеми захисту авторських і суміжних прав/ Н. Яркіна // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – № 4. – С. 99-107.

11. Якубівський І.Є. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні : монографія / І.Є. Якубівський. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 522 с.

12. John Willinsky Copyright's Broken Promise: How to Restore the Law's Ability to Promote the Progress of Science. The MIT Press, 2022 — 386 p.

13. Ewelina Szatkowska, Prawo autorskie w praktyce. O prawach twórców i odbiorców utworów Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, 2023. - 416 s.

14. Understanding Copyright and Related Rights. World Intellectual Property Organization. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_909_2016.pdf

Навчальне видання

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА
НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ
Частина I.
ОСНОВИ, АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА.

Навчально-методичний комплекс
дисципліни для студентів
спеціальності 074 «Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології
та робототехніка»

Укладач
БЕЗКЛУБІЙ Ігор Анатолійович

Підписано до друку 10.04.2024 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Зам. № 11-434
Умов.-друк. арк. 3,2. Обл.-вид. арк. 3,4.
Тираж 30 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 924434 від 11.12.2006 р.
м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.
E-mail: tooums@ukr.net

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7599 від 10.02.2022 р.*